

משה הזררי   ציור - פסל - מעצב

משה הזרי

ציור • פסל • מעצב

לרזיה אשתי
כל ששלי - שלה הוא

דיוקן עיפרון

עמוד 1: כדור, שמן ואקריליק, 50x50
בעמוד ממול: ידיים ניר וצבעי מים
בחזית העטיפה: מבעד לטיה פרט
בגב העטיפה: דיוקן עצמי עיפרון

משה הדרי

צייר; פסל; מעצב רהיטים, תלבושות, מוזיאונים ותערוכות; תפאורן; מורה לאומנות. נולד ב-1933 בקיבוץ גבעת השלושה, בן לסוניה ויצחק (איזיה) בלוך, זוג חלוצים שעלה ארצה מברית המועצות בשנת 1925 והיה ממייסדי קיבוץ גבעת השלושה. קדמו לו הבנות בת עמי (במה) ונירה. אחריו נולדו עמרי, נטע ורותי. בשנת 1935 שינתה המשפחה את שמה מבלוך להדרי, מחווה לפרדסי ההדרים בהם עבדו ההורים.

גדל והתחנך בגבעת השלושה ובקיבוץ אשדות יעקב. בשנת 1954 נישא לרזיה שחטר, בת קיבוץ אשדות יעקב ובת כיתה. לזוג נולדו שלושה ילדים: דנית, ענבל ועמיחי. עד שנת 1985 היה חבר קיבוץ אשדות יעקב מאוחד. מסוף 1985 חי ויוצר בתל-אביב. ספורטאי מצטיין - אלוף הארץ לנוער בכל מקצועות השחייה; השתתף במכבייה השלישית ב-1950; "מר ישראל הצעיר" 1951; מורה לחינוך גופני, בוגר המכון לחינוך גופני ע"ש וינגייט (1963-1964).

מפקד בחיל השריון. סא"ל במיל.

בשנת 1959 חזר לתחביב ילדות - הציור. מאז הפכו הציור והאומנות למקצוע. השתלם שנתיים במכון "אבני"; בוגר הקורס לעיצוב תלבושות תיאטרון ביחידה ללימודי חוץ של אוניברסיטת תל-אביב. בשנים בהן חי בקיבוץ חילק את זמנו בין האומנות לבין עבודה בענפי המשק השונים.

הציג שבע תערוכות יחיד:

1969 - מוזיאון "בית אורי ורמי נחושתן", אשדות יעקב מאוחד

1970 - גלריה "הרמת", תל-אביב

1971 - מוזיאון "בית אורי ורמי נחושתן", אשדות יעקב מאוחד

1972 - גלריה "הרמת", תל-אביב

1976 - מוזיאון "בית אורי ורמי נחושתן", אשדות יעקב מאוחד

1980 - "גלריה חדשה", תל-אביב

1981 - "גלריה תל אביב", תל-אביב

כמו כן השתתף בעשר תערוכות קבוצתיות.

עיצב חדר זיכרון ואנדרטה לנופלים בקיבוץ אשדות יעקב מאוחד (1977); עיצב חדרי תצוגה וחדר הנצחה במוזיאון "גולני" (1987); עיצב ובנה מרכבות היסטוריות וטנק על פי ליאונרדו דה וינצ'י עבור מוזיאון השריון בלטרון (1992-1994); עיצב ובנה חדר זיכרון ובמה בבית "יד לבנים" ביבנאל (1995).

בשנים 1983-1985 שימש כתפאורן של להקת המחול הקיבוצית. לאחר שעזב את הקיבוץ עיצב תפאורות לבית הספר למשחק "בית צבי", לתיאטרון המחול "תמר" ולהצגות ולמופעים רבים אחרים.

לימד עיצוב רהיטים במכללה האקדמית "שנקר" וציור ותפאורה בבית הספר "מקווה ישראל".

איך ציור נולד

ענף לענף זאב. הקיבוץ בנוי ענפים ענפים: ענף הבננות, ענף הרפת, ענף הכרם, ענף ספנקריט, ענף הוראה בבית הספר וכו'. בעודי חושב על העבודה במשק התיישבתי וציירתי גזע וממנו ענפים. לכל ענף ציירתי ראש. בערב התקיימה אסיפה כללית, וחבר מענף הבננות תקף את עבודת המורים (עיקר המתגייסים לעזור בעבודת הבננות היו המורים; מעולם לא התגייס משהו מענף הבננות לעזור בהוראה). גם חבר מענף הלול הוסיף את שלו. אחרי האספה הוספתי לכל ראש שיני זאב.

כרונוס. במיתולוגיה היוונית, כרונוס הוא האל הראשון. כדי להשאר אל יחיד היה בולע את צאצאיו. אחד מהם, זאוס, הצליח להמלט משיניו של כרונוס ותפס את מקומו. מי מלך העולם? מי שניצל משיני הזמן. התמונה הזו התגלתה לעיניי בפרדס בעודי מרסס במרסס הגדול (שנוסע לאט). בין העצים ראיתי את צורות האלים הנבלעים - רובם נראו כמאכלים: רגלי עוף, נקניקיות וכדומה - את פיו של כרונוס המלא שיניים ואת איבריו שמראים את הזמן. חזרתי מהעבודה וציירתי את הציור כולו ב"מכה" אחת. כמובן שאחר כך הוספתי ושיפרתי.

גם לפרות מגיע. בסיפורים הרומנטיים, הרועה מנגן בחלילו לכבשים הרועות באחו. בצעירותנו, עבדנו אשתי ואני ברפת. כיוון שהפרות ברפת אינן יוצאות למרעה, העברתי את המנגן אל הרפת. דן היה מרכז הרפת וגם מטובי נגני המנדולינה בארץ, ונראה לי טבעי לתת לו לנגן לפרות במנדולינה. בתחילה ציירתי רק את הפרות, וכשראיתי אותן צפופות הוספתי את דן ואת המנדולינה שלו. התמונה צוירה עשרות שנים אחרי תקופת העבודה ברפת.

הפסל בחזית "בית דוידקה". באשדות יעקב מאוחד החליטו לבנות אולם מופעים על שם דוידקה נמרי (שהיה פעיל בפלמ"ח), והארכיטקט חנן אברון ביקש ממני להכין דגם לפי השרטוט שלו. לקראת הבנייה הכניסו שינויים בתוכנית - הוסיפו קיר בחזית הבית - וחנן פנה אלי שאעשה פסל-חזית לקיר הזה. עשיתי דגם והוא היה מרוצה ממנו. הקיבוץ קנה פח נחושת, ובעזרת אחד המסגרים בניתי את הפסל שצורתו מרמזת לסמל הפלמ"ח.

דמות. פסל על פי ציור שלי. קשה לעשות פסל בזמן שעוסקים בדברים אחרים. יום אחד החלטתי להניח את כל העבודות בצד כדי לעשות פסל ברזל. עיקר העבודה בפסל הייתה ריתוכים והלחמות.

מה מביא אותי לצייר? בדרך כלל איזה רמז קטן, רעש או איזה שיר שאני שומע, ריב עם אחד מחברי, משהו שנרקם בזמן העבודה. תחילת הציור היא אותו אירוע, לאט-לאט אני מוסיף משהו מחיי או ממחשבותיי באותו רגע.

אחד מציורי השמן הראשונים שציירתי הוא **החולבת**, רזיה אשתי במכון החליבה (באותה שנה בנו בקיבוץ את מכון החליבה החדש, ורזיה הייתה מראשוני החולבים בו). עשיתי את הרישום וציירתי בצבע את הפרות ואת הרקע - הקיר הנמוך עם כוס האלומיניום, אך את הפנים של רזיה הייתי צריך להשלים בשלבים. באותה תקופה היא למדה בסמינר "אורנים", והייתה מגיעה הביתה רק פעמיים בשבוע, ואז הייתי מנסה למלא את הפנים בצבע המיוחד שלה. הייתי מאוד גאה בציור הזה.

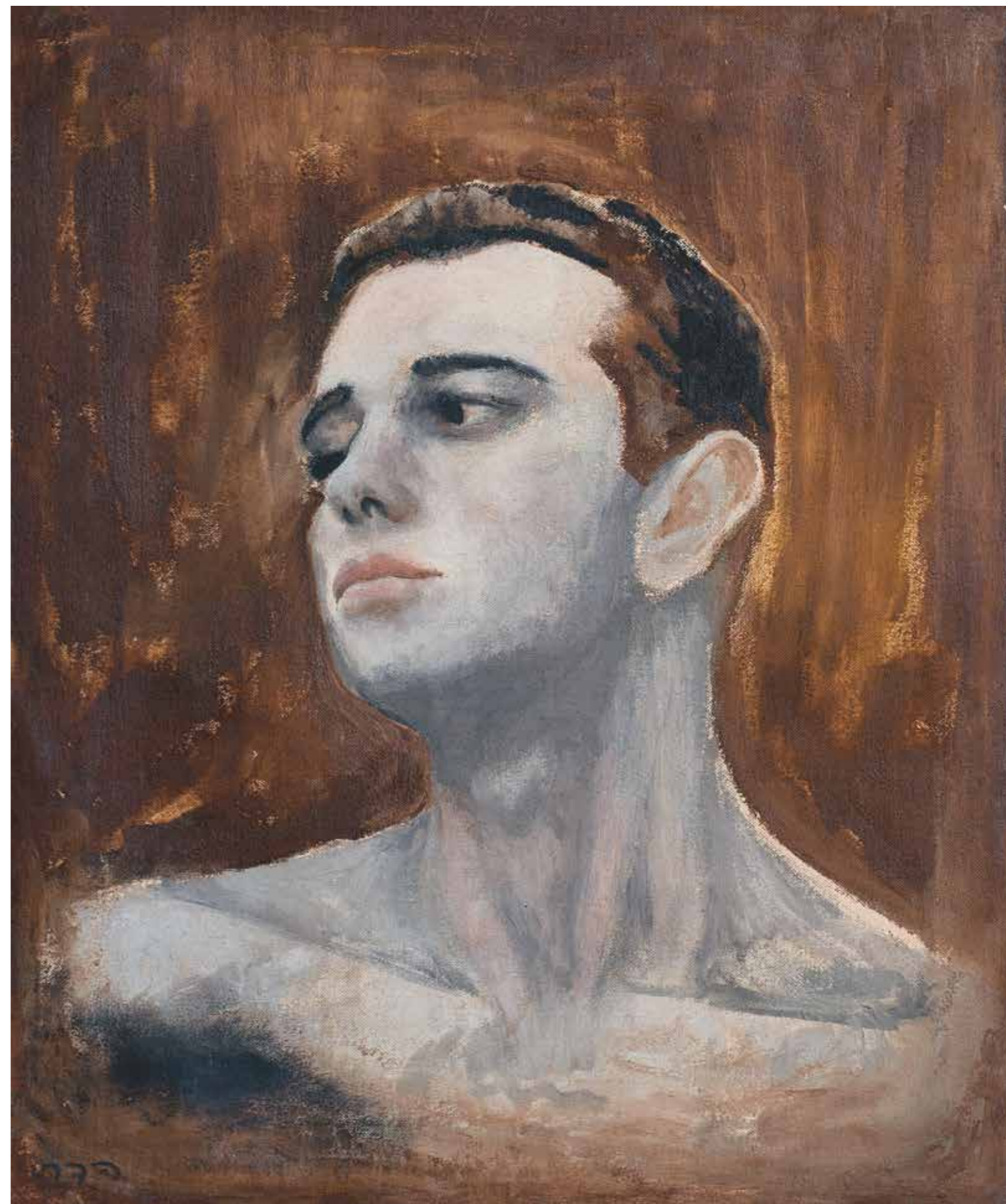
ג'וקר - בתחילה ציירתי את הג'וקר. תוך כדי ציור הבנתי שהצייר הוא הג'וקר. אז הוספתי את עצמי.

מבעד לטיח. אני מצייר רקדן מדלג ופורש ידיים. תוך כדי ציור אני חושב שאולי הרקדן הוא אני, כי כך אני רוצה להיראות ועם זה אני רוצה לעוף, אז אני מוסיף כנפיים, והכנפיים הם זוג פלטות (בפֿלֿטָה), הלוח עליו מערבבים צבעים, יש חור מיוחד לאגודל שבעזרתו אווזים בה בזמן הציור). ידיו של הרקדן נכנסות לתוך החורים בפלטות ועכשיו הוא יכול לעוף, כי יש לו כנפיים, והוא לוקח איתו את המכחול. לעוף כאילו הוא רוצה להתרומם מעל החברה. אני מכסה אותו בטיח, אבל הטיח לא מחזיק מעמד ומתחיל להשיל קטעים שבעדם מתגלה הרקדן.

בדרך כלל הצייר מבין מה צייר רק אחרי שהוא בוחן את הציור המוגמר ומתרגם ממנו כאילו הוא אחד מהצופים בתמונה. רק אחרי שסיימתי לצייר את **כל ביצה חושבת את עצמה תרנגול** הבנתי את הציור ואז נתתי לו את השם.

עיצוב מוזיאונים. ציירתי לאלבום "גולני שלי" מפות של הקרבות בצירור המחקה תלת-מימד (כאילו צילום אלכסוני ממטוס). זה מצא חן בעיני אנשי המוזיאון והם הזמינו אותי לבנות מעקה למדרגות במוזיאון ואחר כך ביקשו שאעצב את כל פנים המוזיאון. מוזיאון יד לשריון (אני איש שריון) שמעו על כך, אמרו: "מה יש לך לעשות בגולני?", והזמינו למוזיאון השריון מרכבת מלחמה מצרית, מרכבת מלחמה אשורית וטנק על פי הרישום של ליאונרדו דה-וינצ'י. כולם בגודל אמיתי.

המרכבות והטנק שבניתי כללו גם בובות לוחמים שלהן תפרתי בגדים תקופתיים. בידי הלוחמים במרכבות נתתי מגן מעור, קשת וחיצים; לחיילים במרכבה המצרית עשיתי שריון קשקשים; לחיילים בטנק הכנתי רובים וחברות תואמים לתקופה.

במקווה ישראל, שם לימדתי אומנות, עיצבתי ובניתי מוזיאון לחקלאות קדומה בארץ ישראל ועיצבתי את מוזיאון אריך פרידמן - אוסף פרה-היסטורי-אתנוגרפי.

עיצבתי גם חדר זיכרון בקיבוץ אשדות יעקב מאוחד ואת חדר הזיכרון בבית יד לבנים ביבנאל

עיצוב רהיטים. בניגוד לתמונות ולפסלים, רהיטים בונים כדי להשתמש בהם. כמובן שאפשר וצריך לדאוג לצד האסתטי והאומנותי של הרהיט, אבל כל מה שמוסיפים ואינו משמש לנוחות - מפריע. פיתחתי שיטה של הדבקת לוחות עץ לבד (דיקט) זה על גבי זה כדי לקבל "עץ מלא" בעובי הרצוי לי. שיוף של "העץ המלא" הזה חושף את הפסים של שכבות העץ שמרכיבות את הלוחות הלבודים. בשיטה זו בניתי את **שולחן האטארי**, ספות, כורסאות, מעקות וגם את פסל הכיסא **על עצמי אני יושבת**, את הפסל **קרועה אך נושמת**, את **סוס העץ** לריקוד "המוות בא אל סוס העץ מיכאל" ואת **מיטת סוס העץ** בעקבותיו.

עיצוב בגדים. בילדותי תפרתי לעצמי בגדים על פי דוגמת המכנסיים שלבש סטיב ריבס, מר עולם באותו זמן. אחר כך תיקנתי את המכנסיים שקיבלתי ממחסן הילדים של הקיבוץ כדי שיתאימו לי. כשהייתי בן 40 לערך, נפלה לידי מכונת תפירה ישנה, והיה ברור שאעצב ואתפור שמלות לאשתי ובגדים לעצמי ולבני ולבנות המשפחה האחרים.

אנדרטה לעמי לביטוב. חודשיים אחרי מלחמת ששת הימים ביקרה אצלי משלחת מהגדוד. שאלו אם אני מכיר מישהו שיכול לעשות יד - אנדרטה - לעמי לביטוב, מ"פ פלוגה ה' בגדוד 377, שנפל בקרב. הייתי הסמ"פ של עמי, היינו חברים ומשפחותינו היו קרובות מאוד. מיד הודעתתי שאני אכין דגם לבחירתם. האנדרטה בנויה מסכין מחרשה גדול, עליו גלגל טרקטור ועליו גלגל טנק דמוי זר מניע. הכול מפוסל בברזל. חנן, חברו הטוב של עמי מכפר יהושע, פינה את חצרו, הזמין פח ברזל עבה מאוד (4 מ"מ) והתחלנו בעבודה. באותו זמן הייתה לי וספה, ויום-יום אחרי העבודה נסעתי לכפר יהושע. חתכנו את החלקים והתחלנו לרתך. הריתוך היה גדול מאוד, וחבריו של עמי מהכפר היו באים בתורות ומרתכים מטר או שניים. כשסיימנו את הריתוך ואת הצביעה העלינו את האנדרטה על עגלה של טרקטור והבאנו אותה לרמת הגולן, שם הצבנו אותה על עמדה סורית וצירפנו לה צריחון מפקד של טנק שרמן (שנגנב במהלך השנים). יעקב נויפלד, חברנו מכפר גלעדי (שנפל אחר כך במלחמת יום כיפור, לא רחוק מהאנדרטה), הביא משאית בטון מכפר גלעדי ויצקנו את הבסיס.

שִׁלְמָה. כששהיתי בלונדון ב-1978, חזה מגיד עתידות שאישה תביא אותי לבמה - לתיאטרון או למשהו דומה. אחרי שחזרתי לארץ, ניגשה אלי הכוריאוגרפית הדה אורן וביקשה שאציל אותה. היא עברה כל מיני תפאורנים ומומחים אחרים וכולם אמרו לה שהרעיון שלה לשלמת ריקוד אינו בר-ביצוע. ישבתי וציירתי את הרעיון שלה ואחר כך גם ביצעתי אותו וגם הפעלתי את השלמה בהופעות. זה הכניס אותי ללהקת המחול הקיבוצית, שבה במשך כשלוש שנים תכננתי וביצעתי את כל התפאורות. משם הגעתי להכנת תפאורות לתיאטרון.

פסיפסים בבית הכנסת "תיקוני אליהו" - לוחות לתריסר השבטים ופריז גדול של כלי המקדש. הביצוע עבד כך: על שולחן גדול בבית הנחתי לוח בטון שעליו ציירתי את קווי המתאר וקבעתי את הצבעים. על יד הלוח היו מונחים ערמות של אבנים בצבעים שונים, כלי דבק ומכחול. כל בן משפחה שהיה לו רגע פנוי היה בא ומניח אבנים בהתאם לקווי המתאר ולצבעים המסומנים על לוח הבטון. איך הגעתי לפסיפסים? אימא שלי עבדה במפעל הפסיפסים של גבעת השלושה, הקיבוץ שבו נולדתי. בכל פעם שבאתי לבקר אותה, הייתה מעמידה אותי לחתוך אבנים למפעל. בסוף העבודה הייתי לוקח לעצמי דלי של אבנים חתוכות. מהאבנים האלה עשיתי את הפסיפסים **ציד זאבים** וטנק **בודד בזעורה**.

עולמו של משה הדרי

מרים טל, 1980

יש ניגוד קיצוני למדי בין ציורו של משה הדרי לבין הופעתו החיצונית, מסגרת חייו ותולדות חייו ■ נתבונן רגע בסדרת הידיים (הוצגה בתערוכתו ב"גלריה החדשה" תל-אביב, באביב 1980): עשרה זוגות ידיים. זה מתחיל בידיים (ידיים טבעיות פחות או יותר) בתנועה של מחאה או דרישה או תפילה או הסבר על רקע כהה למדי, ואחר כך - ידי שלד, משולבות עם ידי בשר ודם, ידי שלד שהפכו כמעין צמחייה דמיונית או ידיים מתכתיות. כל וריאציה שונה מקודמתה, אך תנועת היסוד נשמרת בכל הגלגולים. כל זוג ידיים מופרד לחלוטין (בעזרת מסגרת) מקודמו. יש להניח שהדרי מייחס חשיבות־מה דווקא לסדרה זו, אחרת לא היה בוחר בה לעיטור ההזמנה ולעיטור הקטלוג, המפואר למדי, שיצא לרגל התערוכה בגלריה החדשה ■ רישומיו של משה הדרי מאחדים את הארוטי, את הדמיוני ואת הדקורטיבי. ציורים אחדים, חדשים יחסית, מאחדים מרכיבים ריאליסטיים, פרדוקסאליים, חושניים וגם סוריאליסטיים (במובן מסוים, כמובן) ■ ועתה - נראה את האיש. גבר נאה, ספורטיבי, בעל תנועות מהירות של חייל וספורטאי; הוא נראה גם הרבה פחות משנותיו. ואומנם, הוא למד התעמלות במכון וינגייט, היה שחיין ושיחק כדורגל; אולם הוא התחיל לצייר עוד לפני לימודי הספורט שלו ■ האיש הוא תוצר חיי הקיבוץ. הוא נולד בגבעת השלושה בשנת 1933 (הוריו באו מרוסיה), גדל והתחנך באשדות יעקב, שם גם קיבל חינוך תיכון; וכיום הוא חבר באשדות יעקב (מאוחד), ובעל משפחה. הוא אדם נמרץ, היודע מה הוא רוצה ואיך להשיג זאת. אדם מעשי בהחלט (אך ללא פשרות בתחום האומנות). הוא עובד ימים אחדים בשבוע בבית החרושת של הקיבוץ; ושלושה-ארבעה ימים בשבוע הוא רק מצייר. מובן מאליו שההכנסות ממכירת ציוריו שייכות לקופת הקיבוץ ■ הדרי למד שנתיים במכון ע"ש אבני. הוא הושפע מאוד מהצייר צבי שור המנוח, מאישיותו ומיצירותיו, ובמיוחד מהשיגיו בתור קולוריסט. העובדה ששור נשאר כל חייו ריאליסט (ריאליסט פיוטי מסוגן) אינה גורעת מההערכה שיצירתו מעוררת אצל משה הדרי ■ האם משה הדרי הציג? בוודאי שהציג, הוא ערך שלוש תערוכות ב"בית אורי ורמי", מוסד שעמו הדרי במגע הדוק; וכן הציג גם ב"גלריה הרמתית" - ופעם כאמור ב"גלריה החדשה". הוא השתתף גם בתערוכות קבוצתיות ■ את מי מעריך הדרי בין האומנים הישראלים בני דורנו? את איוון שוובל, את יגאל תומרקין (אך לא את יצירותיו ה"פוליטיות") ואת אורי ליפשיץ ■ הכרתי את הדרי

בכניסה ל"בית אורי ורמי"

* מרים טל (1910-1981). מבקרת אומנות ואוצרת תערוכות. כתבה בעיתונים הבוקר, על המשמר וידיעות אחרונות ובכתבי עת כגון אריאל וגזית.

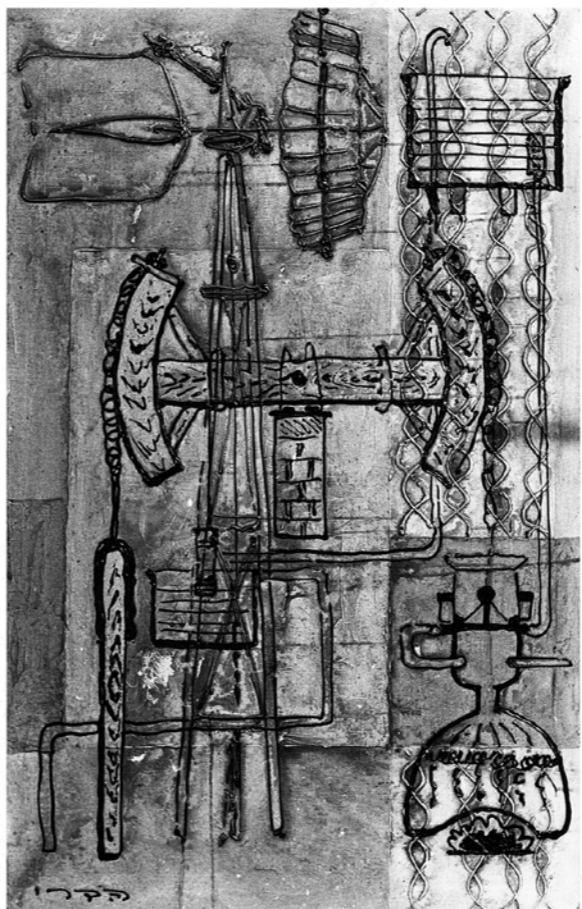
באשדות יעקב תערוכת משה הדרי

(בית אורי ורמי נחושתי)

הוא התחיל כריאליסט, אפילו כי ריאליסט נגוע מעט בריאליזם סוציאליסטי. על כך מעידות שלוש תמונות, אגב טובות: דיוקן רעיוני בשעת עבודה, ותיאור שתי סיגות במחסן בגזונים הומים. ציור רך כעת שונה לחלוטין, וסמלי ב" יסודו: ההגדרה ברורה המדי, וכל ציור בנוי משתי "קומות", לעיתים גם משלוש "קומות": רקע מופשט מפותח, צורות ברוטאליות מוגדרות בקווים עבים ולעיתים תבליטיים, ור לפעמים גם מימד שלישי, תוקפני למדי, של צורות-על, פה ושם ידיים גדולות או צל של טנק. הטנק ה" תוקף, הגרוס, הבעור, המתקדם, או הנלחם - חוזר במספר ציורים, צל המלחמה קיים בכל אימתו בציורו של צייר זה.

הצורות מקוריות למדי. בציור מונוכרומי למעט משיג הדרי אפקט טים חזקים. בתיאור מסוגנן של מס' ספר פרות הוא מגיע לפיסוליות והי הגדרה. התמונה שמחברת חושב אותה ל"אלקטרונית" בוצעה בעוז ובאינטנסיביות, בגזונים הומים וב" דרך למעט תבליטית. ציור אחר מזכיר עונב. ציור נוסף, בו מופיע בעניינות מאוספת שלד ולצדו עצמות, בהארמוניה צבעונית עדינה דווקא. ובתבליטיות מורגשת, הוא מרשים בהענות השקטה ובהתאפקותו המתורבתת. אני יכולה רק לק' וות כי הדרי יצליח לערוך סיוך לימודי בחו"ל, אולי בעזרת קרן שרת או מוסד דומה של התנועה הקיבוצית.

מרים טל

משה הדרי בעיה פסיקאלית (שמן ואקריל) 11.12.1970

מוזיאון בית אורי ורמי נחושתי

אשדות יעקב הקיבוץ המאוחד

ד.נ. עמק־הירדן טל. 50262 - 067

כב' מוזמן לבקר

בתערוכת ציורי שמן ואקריליק של הצייר משה הדרי

6.4.76 - 25.4.76

שעות הביקור:

ימים א'ג'ד'ה'ו'

8-10 בערב

שבת וחג

10-12 בבקר

8-10 בערב

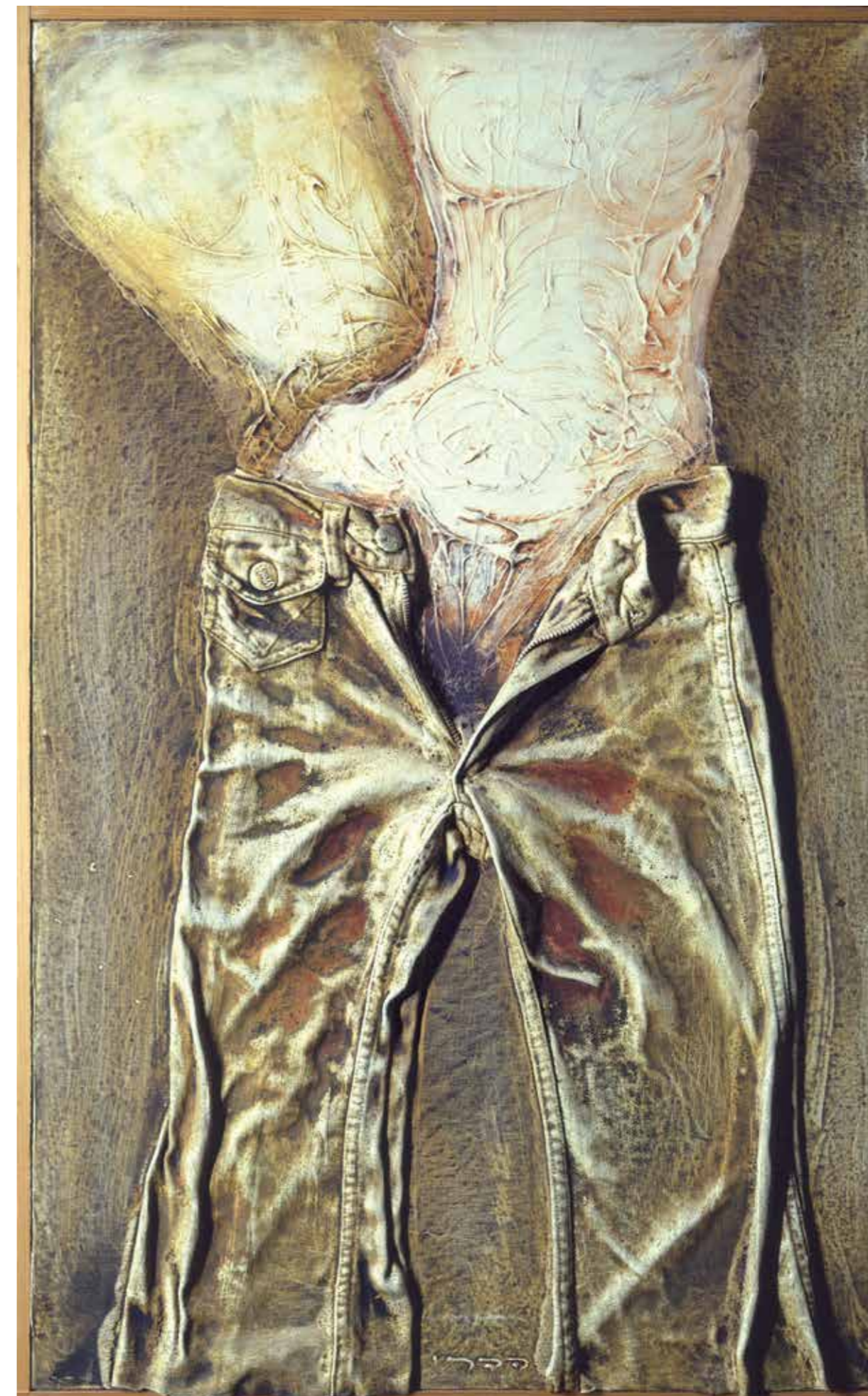

שקים באסם 1960, שמן, 40x30

לפני כשמונה שנים, כאשר הציג ב"גלריה הרמתי". גם ביקרתי פעם בביתו בקיבוץ. כבר אז עמדתי על המיזוג המעניין שבאומנותו, מיזוג בין היסוד המקשט והיסוד האקספרסיבי. כתבתי אז: "שד הציור כבש אותו... ומאז הוא מצייר בכל שעות הפנאי, בהתלהבות, והציור תפס מקום מרכזי בחייו. גם זה קורה, בין היתר גם בחברה הקיבוצית; ההבדל הוא שכאן נולד צייר רציני - בגיל מבוגר יחסית, כאשר האומן צעיר עדיין אך יודע בדיוק מה הוא רוצה" ■ הוא החל לצייר בצעירותו - ואז חלה בציור הפסקה ארוכה; ואחרי זה התמכר לציור במשנה־מרץ. תחילה היה כעין ריאליסט; אחר כך התעוררה אצלו הנטייה לסמליות, לאקספרסיה קולעת. להגדרה ברורה, ותחושת המיסתורין נובעת מן הסמלים עצמם ■ כמובן שבקשר למשה הדרי אפשר אולי לשאול את השאלה, אם העובדה שאומן מסויים הוא חבר קיבוץ, משפיעה על יצירתו - ובאיזו צורה. לא כאן המקום לדון, אפילו בצורה כללית או פשטנית, בבעיה זאת. הכרתי אומנים רבים, מהם טובים, שהיו חברי קיבוצים במשך שנים לא מעטות, או במשך כל חייהם. אין בעניין זה כללים. אומן שהוא חבר קיבוץ, צייר ופסל, חופשי לחלוטין מבחינה אומנותית. חובותיו - חובות של משמעת ושל קבלת תנאים כלכליים מסוימים; אלה בדרך כלל אינם מכבידים עליו, כי הוא רואה בקיבוץ את ביתו ואת משפחתו המורחבת. חופש היצירה תרם הרבה לכך שמשה הדרי התפתח בקיבוץ והגיע לאן שהגיע. אולם דווקא אומן זה משמש דוגמה בולטת של אומן חבר קיבוץ, שציורו יכול היה להוצר גם מחוץ למדינת ישראל - פרט אולי למרכיב "מזרחי" מסוים, הצומח בטבעיות בציוריו והאופייני לציוריו. האופקים של ציוריו רחבים ביותר

"דבר", 22.12.1972

ג'ינס 1978, טכניקה מעורבת, 81x50

וכוללים גם "פרדוקסים" שאולי חייבים משהו לתומרקין ("ציקות" על יסוד כפפות וגרביים, תחתונים, ג'ינס, בגדים שונים ש"התאבנו"), ומן הצד האחר רישומים וציורי עירום עם מרכיבים דמיוניים, עדינים ביותר, קלילים, בעלי ארוטיות מעודנת ביותר ודמיון פורה (כגון ציור האקריליק "לצאת מהקיר", אך גם רבים אחרים). משה הדרי יצר אומנות אישית, שממבט ראשון לא הושפעה כלל מצורת החיים של הקיבוץ וגם לא מהנוף בו חי הצייר. יתכן והתעמקות נוספת תגלה כאן מרכיבים והשפעות שאין חשים בהם ממבט ראשון ■ קשה לומר שהנוף משחק תפקיד מכריע כלשהו בציור זה. לכל היותר משמש הנוף, שעובר, כמובן, תהליך של סטיליזציה, חלק מהרקע. מה שמעניין את הדרי הוא האדם - הריאלי או הדמיוני - גורלו, חלומותיו, מאבקו עם הגורל ואוצרות התת־מודע שלו. וכאן שוב בולט אותו ניגוד בין הדמות האופטימית, המושרשת במציאות של האומן, לבין עולם יצירתו ויצוריו. אין זה כמובן המקרה הראשון, או היחיד, של ניגוד כזה (אפילו לא בחלל המצומצם של ארצנו); אבל זה מקרה אופייני וגם קיצוני למדי.

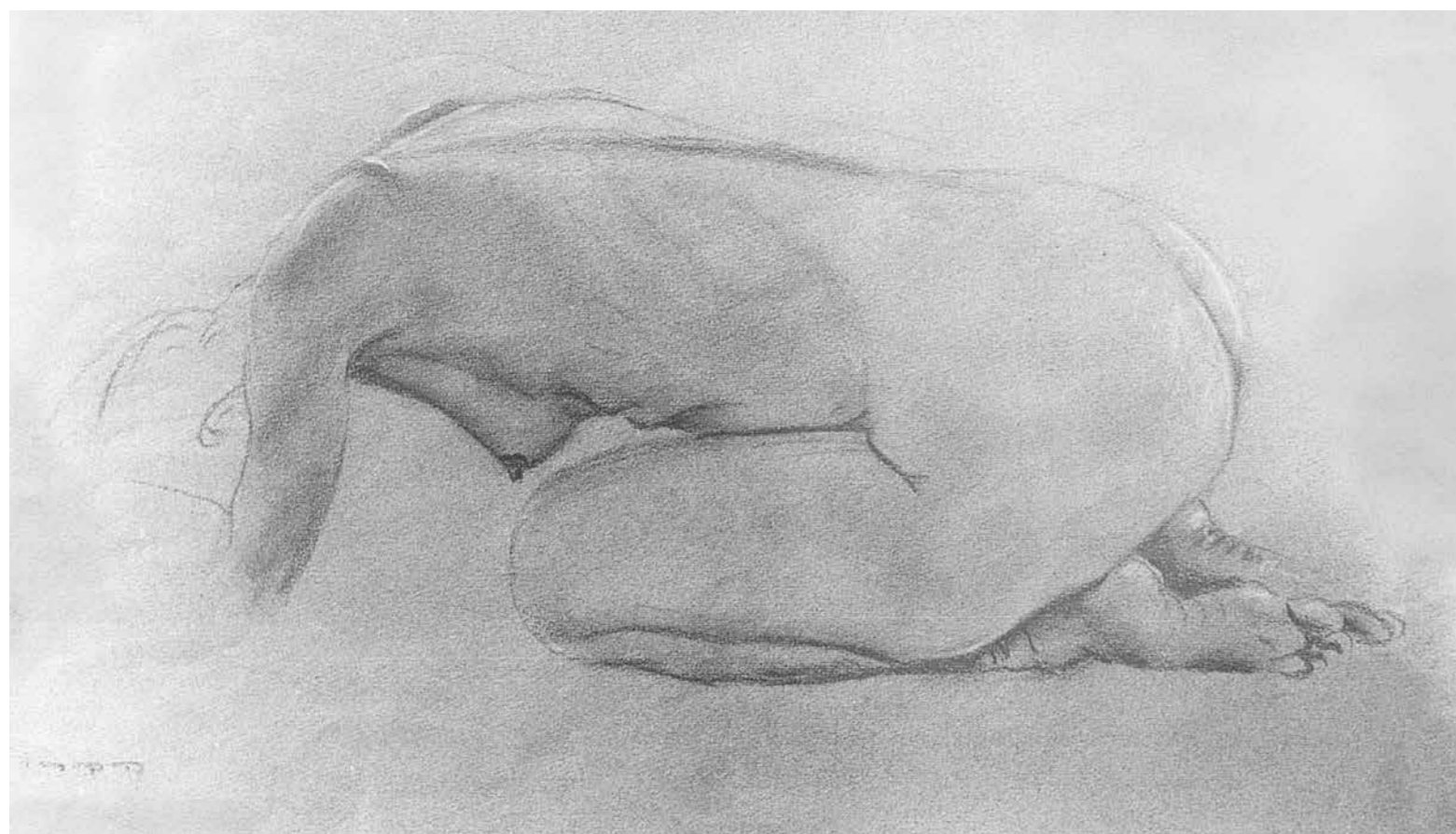

דמות האישה ביצירתו של משה הדרי

ודאי שדמות האישה העסיקה את הצייר הזה ברוב שלבי התפתחותו. תיאורי הנשים, תכופות בעירום, התפתחו בשני כיוונים: הכיוון הריאליסטי המסוגנן, המדגים חושניות שקטה, והסמליות. ייתכן שבשנים האחרונות גברה הנטייה לסמליות. ראיתי לא מכבר ציור, מהאחרונים שיצר האומן: דמות אישה חנינית, ספק ישנה ספק מתה. אין גורמים "מאקאבריים" כאן, יש חלום נוסטלגי ועצוב. רישומי העירום של הדרי מצטיינים בקו עדין, אלגנטי וקולע. במספר ציורי אקריליק בולט ההיבט המפואר-מקשט; כל העולם במה; האישה היא ספק רקדנית ספק מפתה, כעין לילית; אך בציורים אחרים בולט היסוד החולמני; הרקדנית, בלבן, מלווה על ידי כעין פסל מופשט, אולי מפלדה או מברזל, מתמזגת עם הקיר, שבו מסתתרות גם דמויות נשיות אחרות. יש וגוברת הנטייה לתישלות מורכבת ודקורטיבית, אך הדמות הנשית נשארת חנינית ותיאטרלית במקצת. ■ חלקי גוף האדם - הלב במיוחד - בתיאור כמעט "מדעי", מושכים גם הם את דמיונו של הצייר, ורופא השיניים המפלצתי מתמוג עם מערכת שיניים מפלצתית - אך עדיין אסתטית. הדמיון חוגג בציורים כמו "לצאת מהקיר" ו"לעוף מן הסבך" (אקריליק על בד). השאיפה לצאת מן הקיר מסמלת, כמובן, תחושה, אולי תת-מודעת, של שבי, של כליאה. הציור כלוא. לא, לא בקיבוץ; התחושה רחבה הרבה יותר. יש כאן יותר תחושה של זרות בעולם, כפייה קיומית. ושוב: האומן, איש

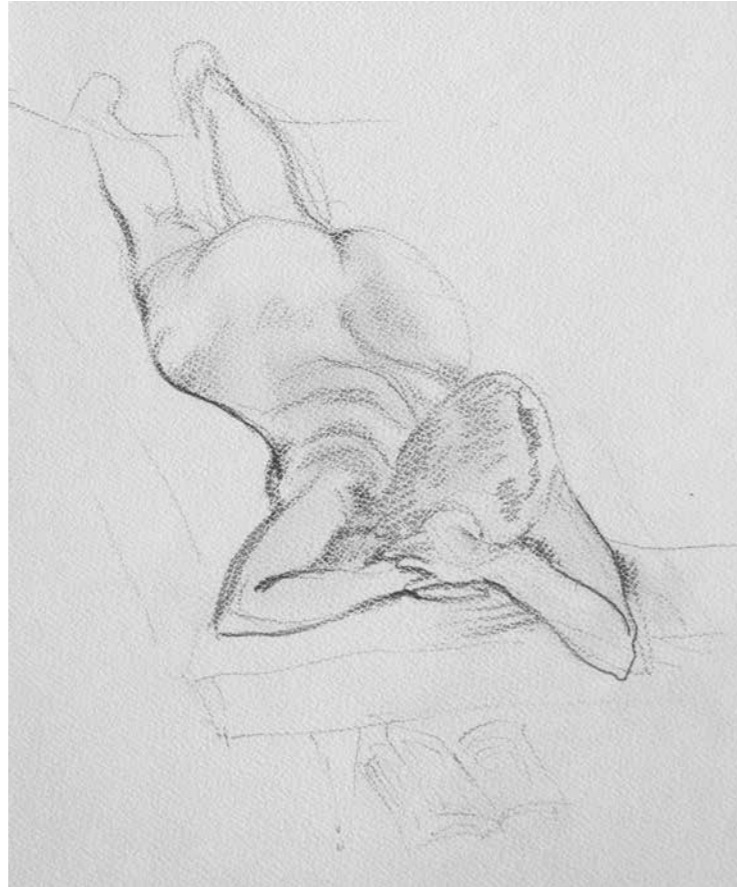
עירום 1977, שמן ואקריליק, 15x12

החולבת 1959, שמן, 80x50

מעשי, ספורטאי, "נפש בריאה בגוף בריא", הוא אשר יצר את אותם ציורים נוסטלגיים, הסוריאליסטיים בפירוש. כאן, אגב, אחת הסיבות מדוע ציור זה מעורר עניין, גם אצלי ■ יש והגישה הופכת "רוחנית" ממש, כמו באותו רישום עירום ששם הדגש הושם על הידיים העדינות עם האצבעות הרכות. ברישומי עירום אחרים, ריאליסטיים ביסודם, חסר הראש. הוא לא "הורד", הוא פשוט חסר. כמובן שאין משה הדרי היחיד שביצע רישום עירום ללא ראש. אולם הוא עושה זאת מתוך הכרח פנימי. הכרח פנימי הוא גם ההסבר העומד מאחורי ציורים רבים אחרים מאת משה הדרי. ודאי שאין לחפש אצלו שאיפות ל"סנסציה", ועוד פחות נימוקים מסחריים. אפשר לחפש סקרנות אינטלקטואלית בלתי פוסקת, הכוללת גם את הטכניקה, או ליתר דיוק, הטכניקות; וגם את ה"תוכן", במידה ואפשר לדבר על "תוכן". מעת לעת צצה הנטייה לקישוטיות, לתבליטיות ולמערכת קווים תבליטיים-מקשטים, הבאה, בעצם, "במקום" הקווים המפרידים בחלונות צבעונין ■ בציורו האחרונים גוברת הסמליות - בין היתר מופיע בכל מערומיו הרפואיים לב האדם; מופיעים גם יצורים דמיוניים עשויים ממין פלדה חומה; מופיע מין מקדם דמיוני. הסמליות של הדרי נשאת סבירה מבחינה פלסטית, אך הוא מתקרב לעיתים לגבול מסוכן. עלינו לזכור, כי בין גאוני הציור הוא מעריץ במיוחד את ליאונרדו דה-וינצ'י, את פיקאסו ואת סזאן. הבחירה אינה מקרית, כמובן. הדרי הוא אדם בעל ידע בתולדות האומנות, שאינו

כל ביצה חושבת עצמה תרנגול 1975, שמן, 61x41

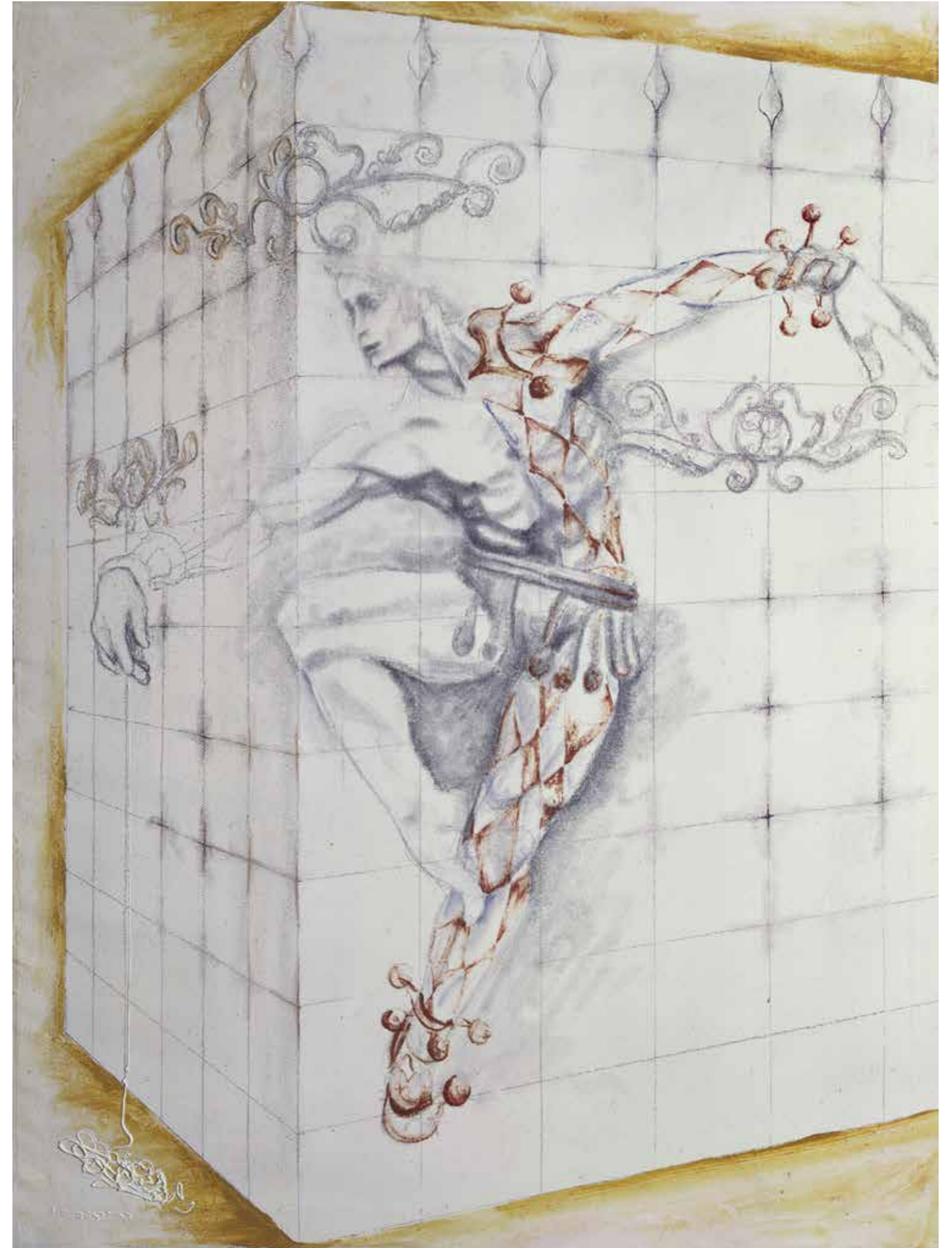

המעשית, שאינה מלווה, יש להדגיש זאת, בפשרות באומנות. האדם הוא חופשי, אך הוא אינו חופשי מבחינה קיומית. ואין כאן כל הקשר לחיי הקיבוץ או לעקרונות השולטים בקיבוץ. הבעיה הקיומית גם איננה "לאומית"; היא כלל אנושית, היא אולי אפילו "קוסמית", אם מילה זו איננה נגועה בתת-גוון "מנותח", הזר לגמרי למנטאליות הציור הזה. הדחף לביצוע היצירה האומנותית גם הוא קישוטי, וזה מצמיח ערבסקות ללא גבול, וגם "קיומי", וזה מצמיח מערכת סמלים מרשימה למדי ■ יכולתו הרישומית של משה הדרי רבה, רישומו מושלמים לעיתים קרובות. לכן יש דו־ערכיות מסוימת בכל הציור הזה, דו־ערכיות המתבססת על כנות סובייקטיבית (אם כי כנות סובייקטיבית אינה קריטריון אומנותי) ■ משה הדרי נמצא במלוא כוח היצירה. הנטיית המנוגדות במידת מה השולטות ביצירותיו תמצאנה סינתזה או תתפתחה בו־זמנית בכיוונים שונים. ברור כי האומן לא ישמע לשום "עצות", הדרכות, הכוונות וכיוצא באלה. הוא יפעל לפי רצונו החופשי. עצם קיומו כאומן בקיבוץ מוכיח כי חירות יצירה היא תנאי מוקדם להתפתחות האישיות האומנותית (אם כי אומנות מעניינת התפתחה לעיתים בתנאי לחץ וכפייה, כמו למשל האומנות הבלתי־רשמית בברית המועצות בתקופתנו אנו) ■ משה הדרי ידע למוג יפה "חוכמת לב" ו"מלאכת מחשבת" (שהתורה מייחסת כידוע לבצלאל, בנוסף על "רוח אלוהים"). סקרנות מתמדת וניסיונות בלתי פוסקים מלווים את המעבר משלב לשלב, ולעיתים קיימים שלבים שונים בו־זמנית; ייתכן מאוד כי משה הדרי עוד יפתיע אותנו ■ כאן אולי המקום לציין שמשולם ריקליס, איש עסקים וכספים ואספן שרכש מתמונותיו של הדרי, אפשר לו סיור השתלמות בן חצי שנה בארצות אירופה. הדרי ניצל במלואה אפשרות נדירה זו. הוא ספג רשמים, ראה יצירות מופת והשתדל להכיר את הנעשה בתחום האומנות ■ האם חיפושיו וסגנונו ישתנו? אינני חושבת. כי יש לנו כאן אומן המוצא את מקורותיו יותר במעמקי נפשו מאשר בהתרשמויות שונות. עינו פתוחה, אך גם העין הפנימית, שאחדים קראו לה בשם "העין השלישית", פקוחה תמיד, ומכתיבה ליד המבצעת מה לרשום ומה לצייר.

פוסק ללמוד, להרהר, להתעמק, אם כי, בסופו של דבר, היצירות הן פרי דחפים פנימיים, והאינטליגנציה מושקעת בשיפור הרמה הטכנית ואמצעי הביטוי ■ ודאי שקיים קשר בין זרמי האומנות בני זמננו, לא רק בארץ כמובן, לבין ציורו של הדרי. אבל הקשר הזה סמוי למדי. הקשת הרחבה של יצירתו מאפשרת לו לקלוט השפעות שונות ולשעבד אותן לשאיפותיו שלו. לאחרונה הופיעה גם נטייה - מתונה - לכעין אלימות צורנית וצבעונית. האומן כאילו נטש חלקית את העידון כדי לרכז את מאמציו באמירה נועזת. ודאי שנוכל לראות, בשנים הבאות, אם הנטייה ה"אלימה" תתפתח או אם האומן יחזור ויפתח את ההיבט החולמני־נוסטלגי־מעודן של יצירתו ■ אם רוצים לנסות לחדור לעולמו הרוחני של משה הדרי, על כל הניגודים הפוריים שבו, אפשר להתבונן היטב בציור (שמן על בד) "כל ביצה חושבת עצמה תרנגול". ואומנם, היא גם שקופה וגם נעולה. התרנגול הוא סמל החיים, סמל החשק וגם סמל ההצלחה והבינה, כי הרי כתוב בתפילה: "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם, שנתן לשכווי בינה, להבחין בין יום ובין לילה". והעובר האנושי הכלוא בביצה? סמלי הכליאה וההקפאה מרובים יחסית ביצירתו של משה הדרי. במספר ציורי עירום, "כלואה" האישה, במערומיה, במערכת של קווים עבים דמויי קווי העופרת בחלונות צבעונין. כאן אנו מתקרבים ליסוד המורכבות באישיותו של משה הדרי - שהוא לכאורה סמל האופטימיות, הבריאות, הספורט והעשייה

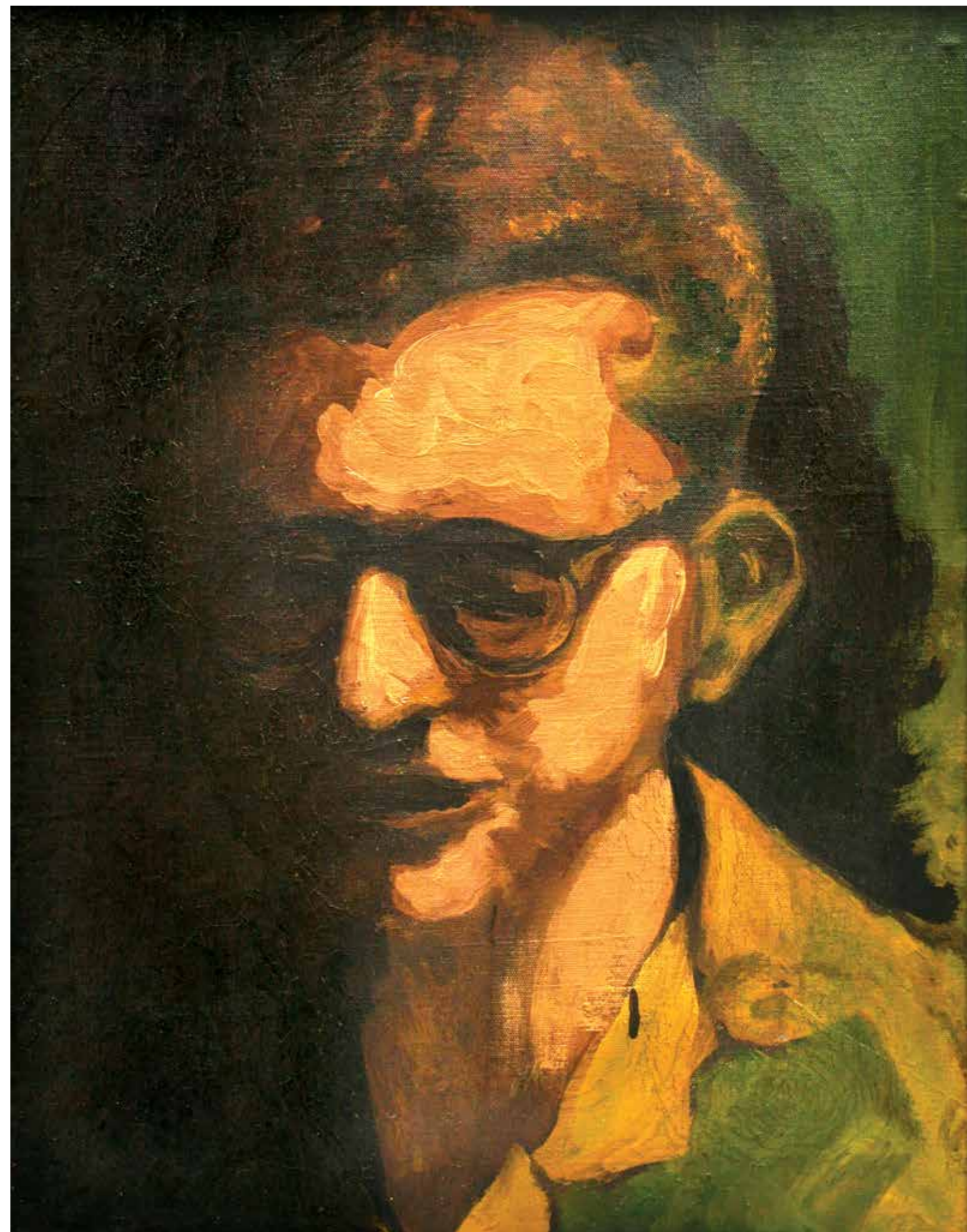

לצאת מהקיר 1979, אקריליק, 130x97

בתי, 1959, שמן, 51x73

אבי, 1959, שמן, 48x38

ידיים פרט

ידיים, 1975, שמן ואקריליק, 188x57

ידיים פרט

ידיים פרט

ידים ורגליים, 1970, אקריליק 55x38

כלוב, 1970, שמן ואקריליק, 100x81

אספה כללית 1973, שמן ואקריליק, 120x150

ענף לענף זאב 1983, אקריליק, 80x33

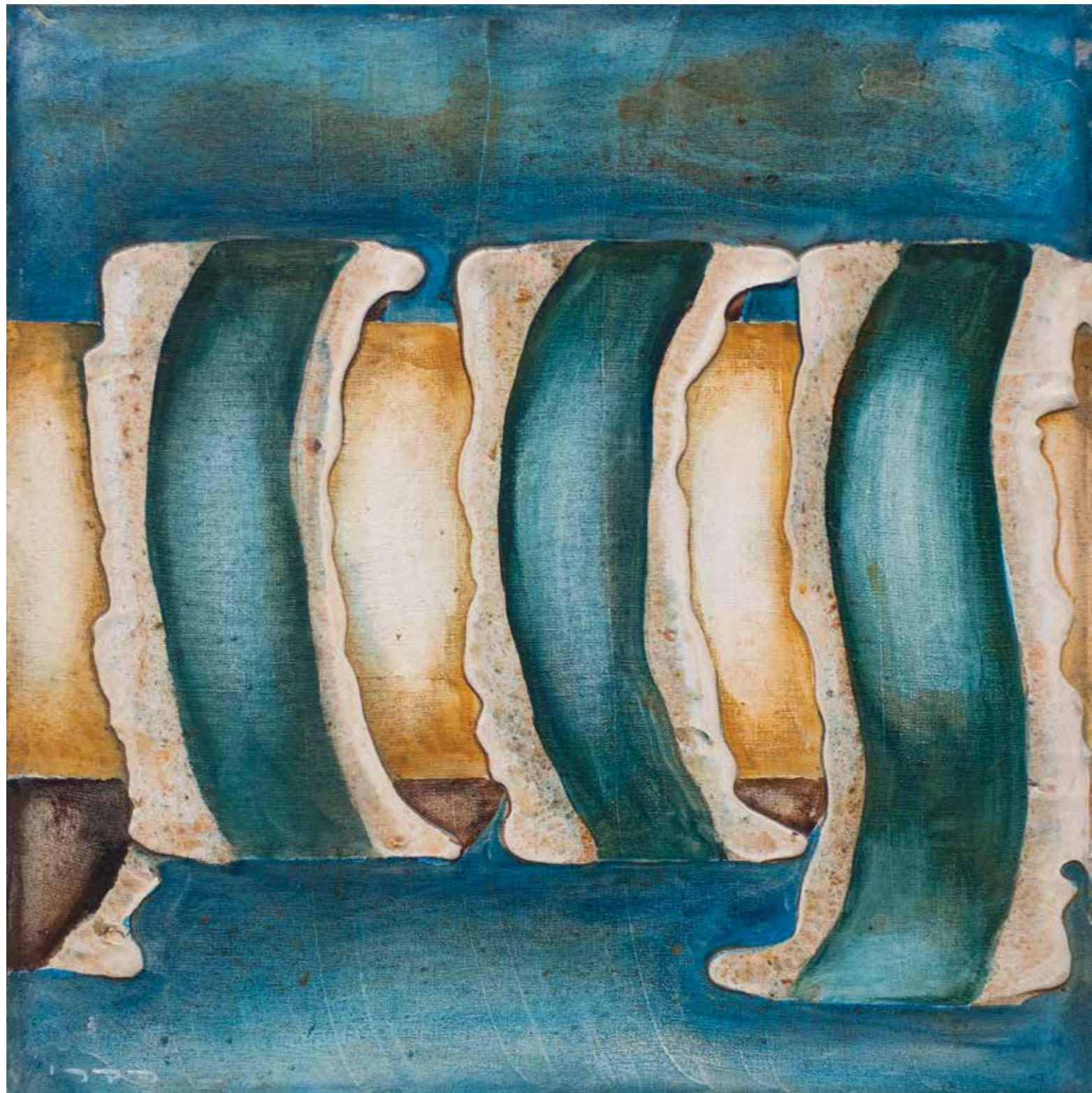

תינוקות, 1975, אקריליק, 129x68

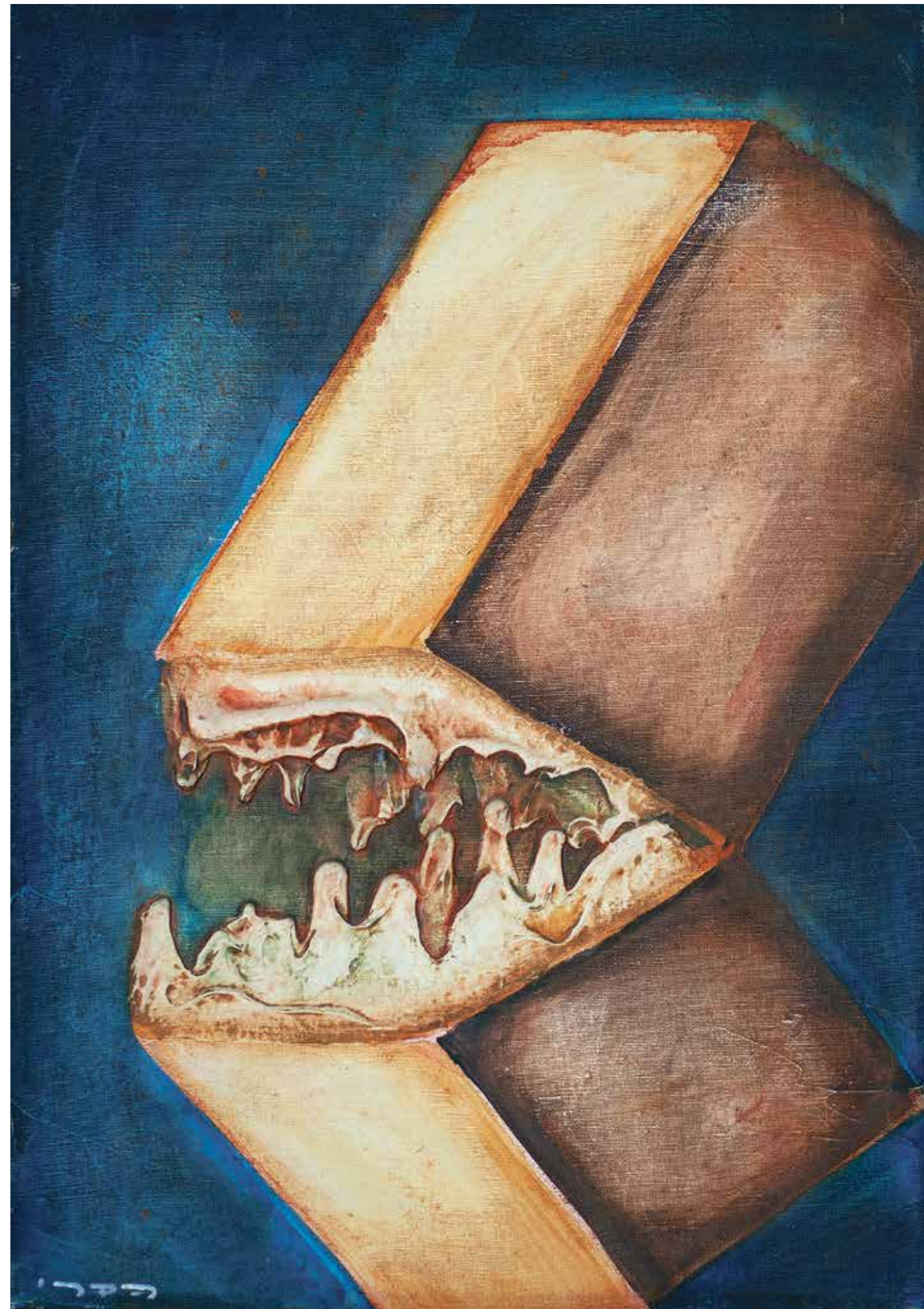

וספה, 1971, שמן ואקריליק, 81x50

גליל, 1976, שמן ואקריליק, 50x50

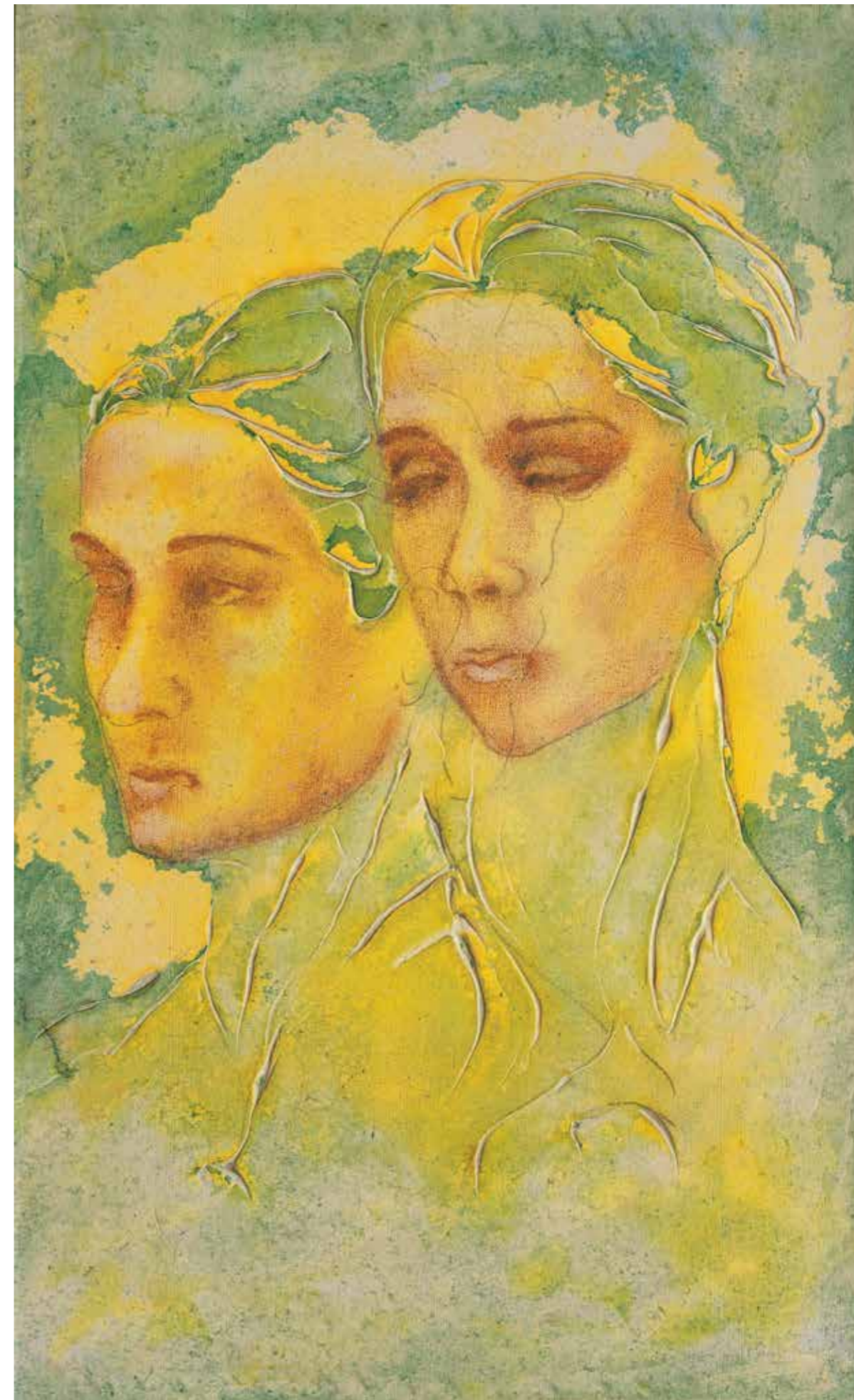

לבנה, 1976, שמן ואקריליק, 50x35

לדה שמן ואקריליק, 100x50

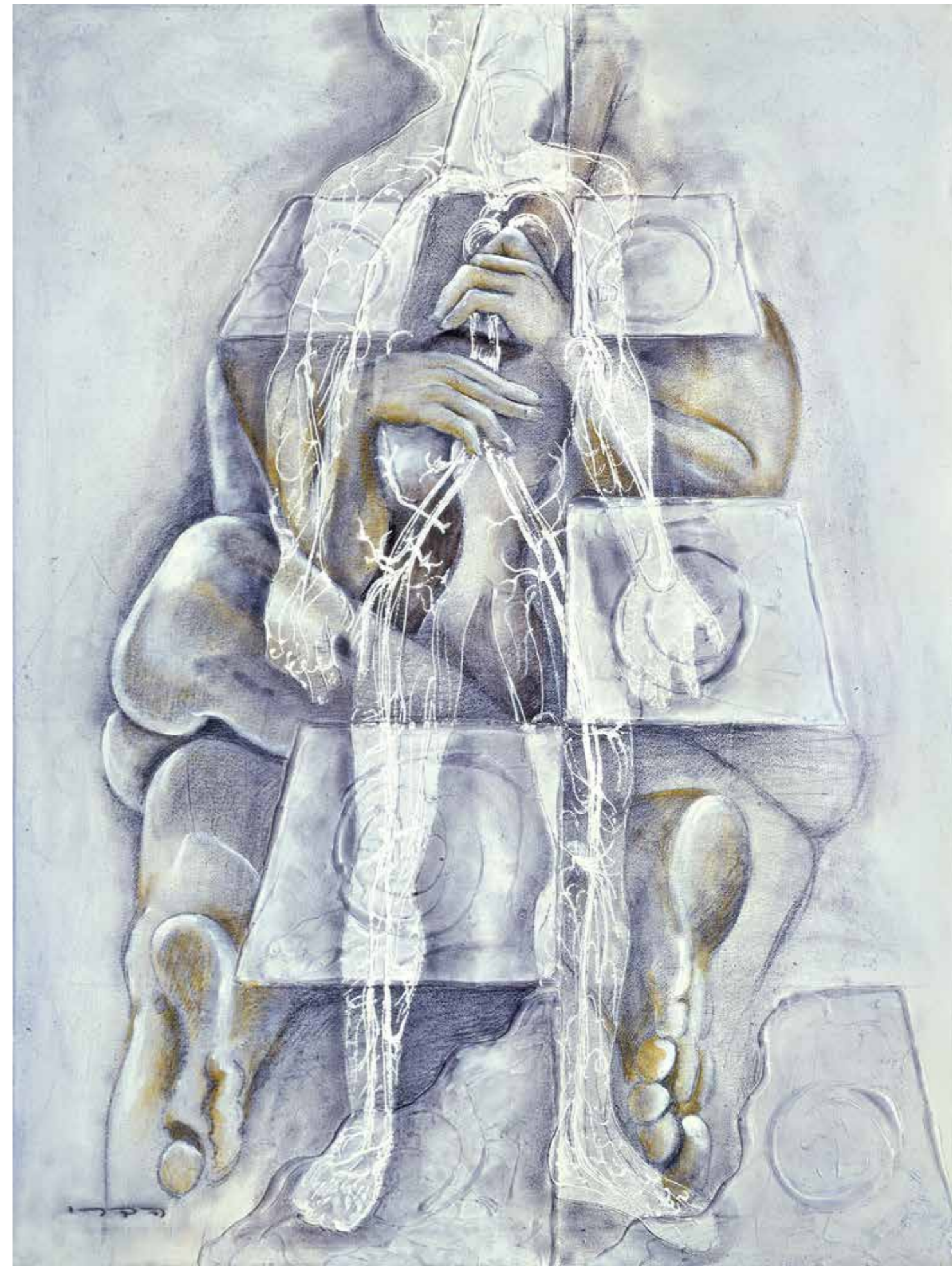

דורפרצוף 1979, אקריליק, 50x30

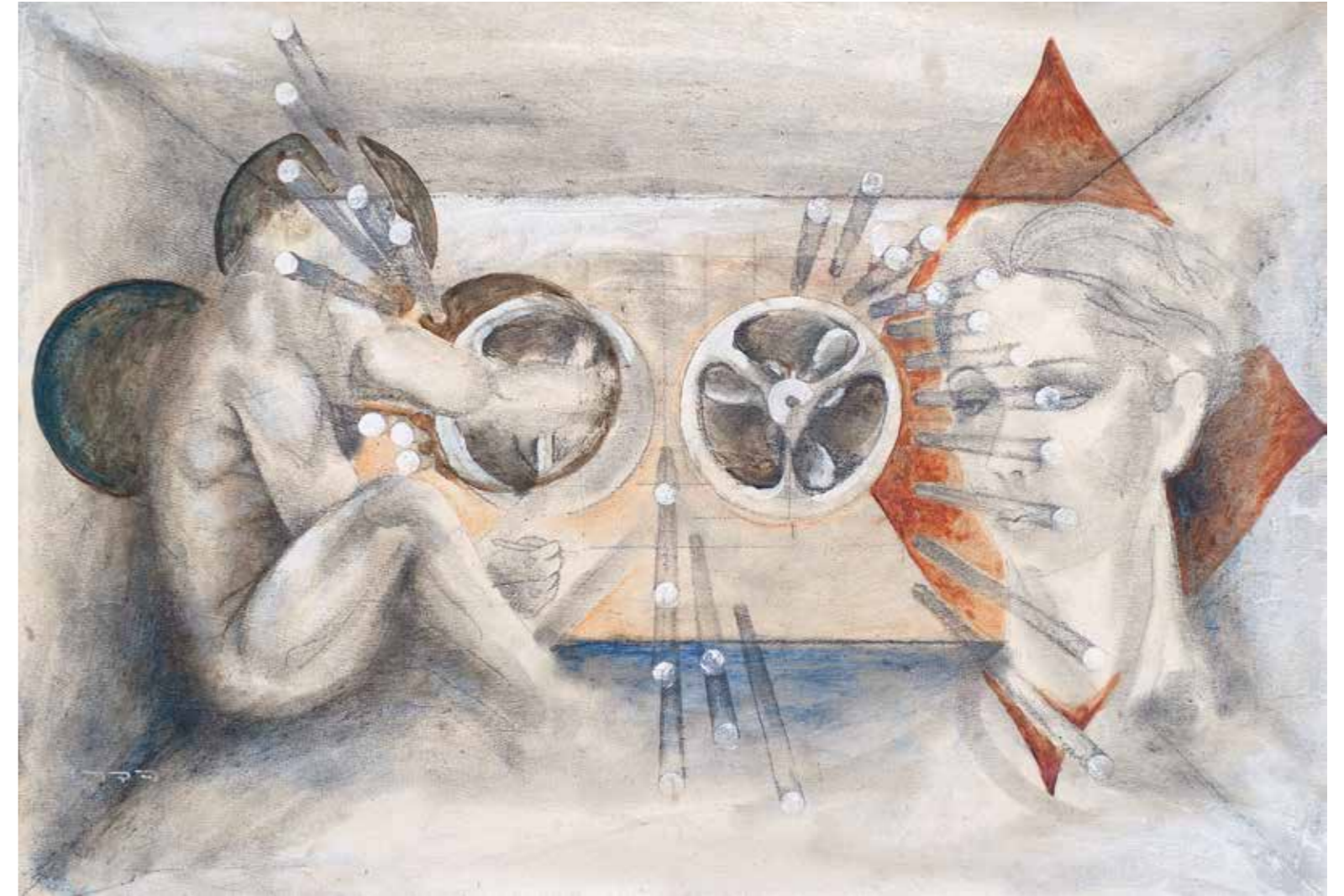

רקדניות בלבן, 1979, אקריליק, 160x120

מנגנות על עצבים, 1980, אקריליק, 170x97

מזגון שמן ואקריליק, 50x70

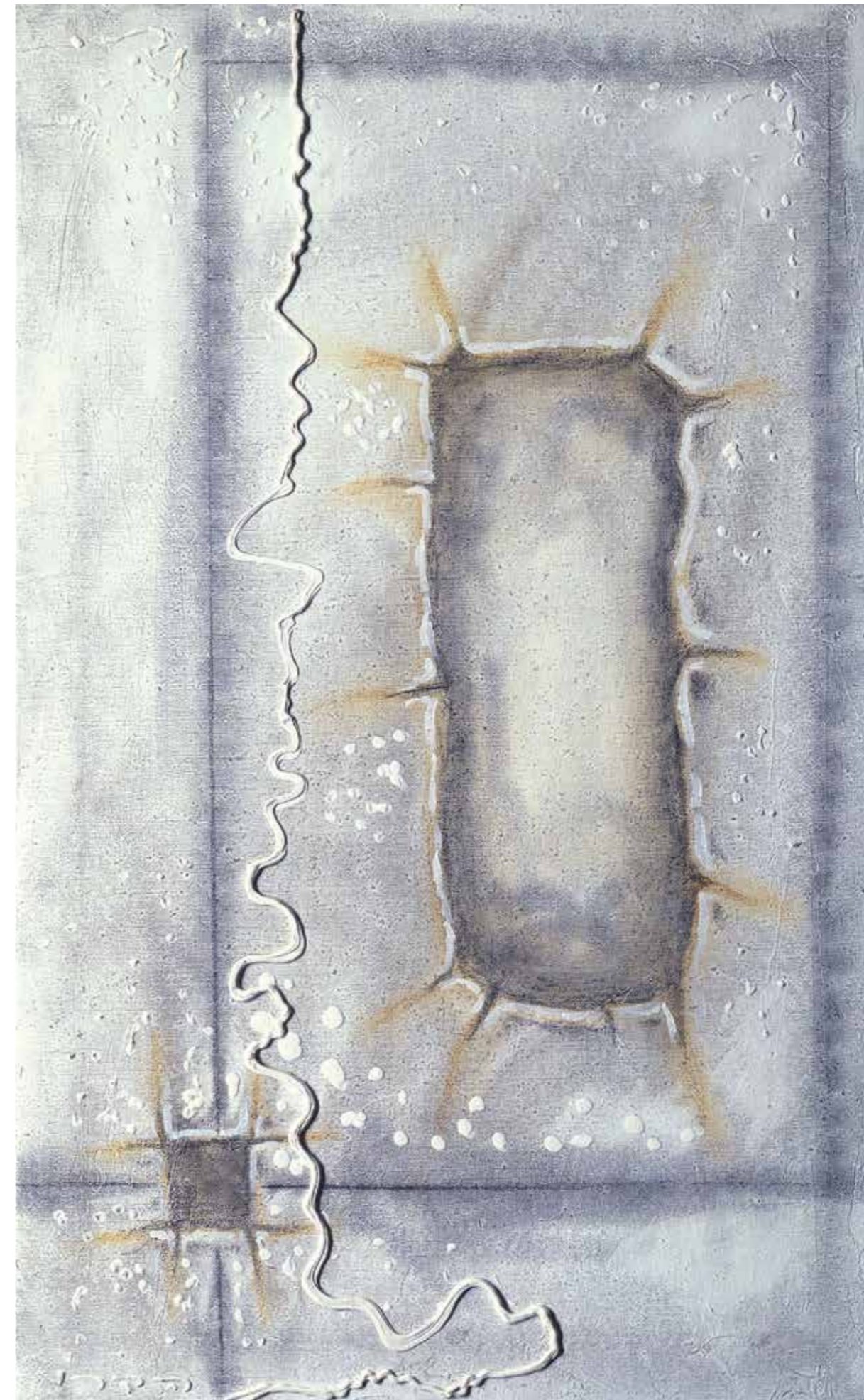

גזרים שמן ואקריליק, 50x35

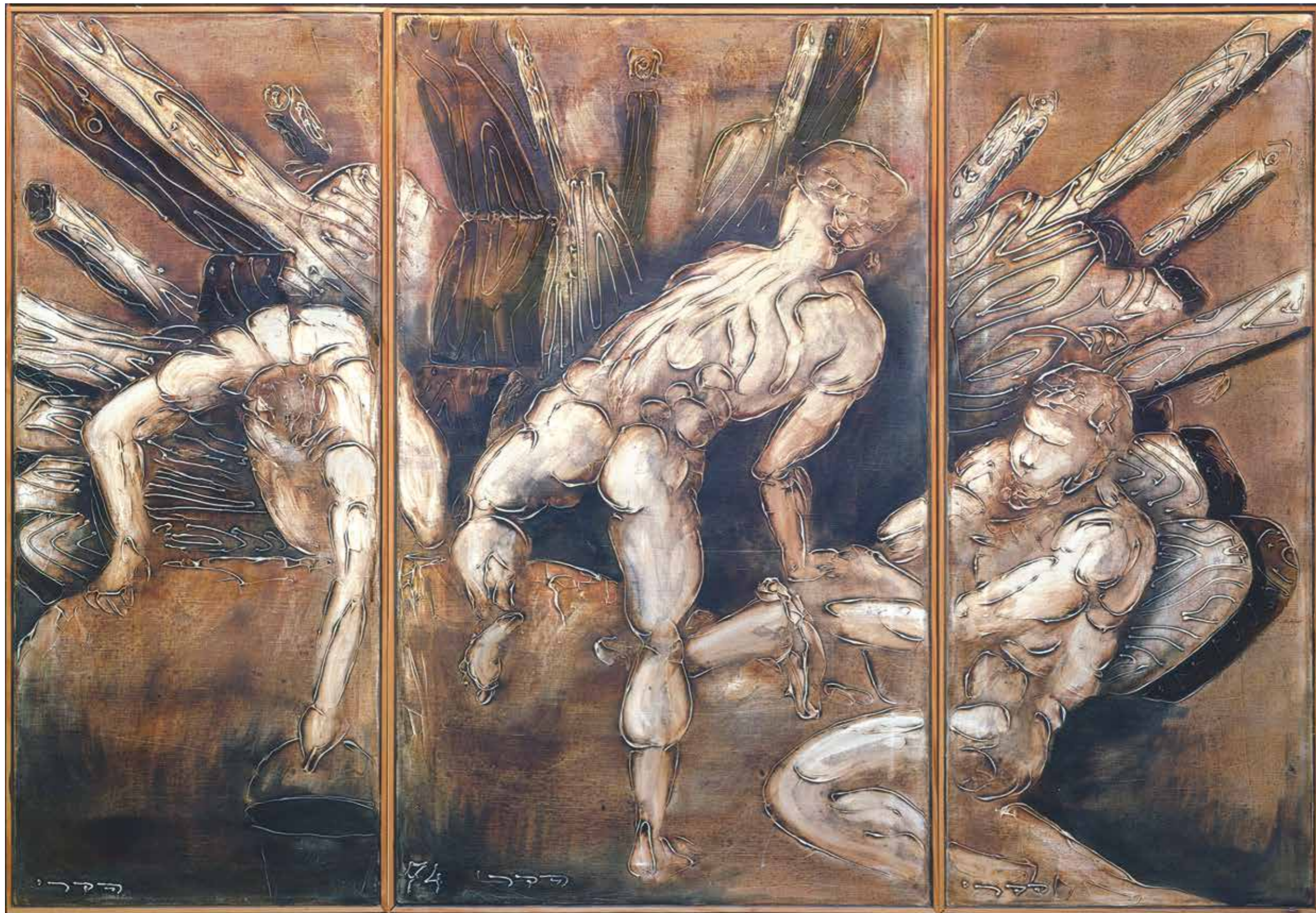

מבעד לטיח, 1979, אקריליק, 130x97

פיסת קיר, 1979, אקריליק, 50x31

6 באוקטובר 1973 1974, שמן ואקריליק, 100x142

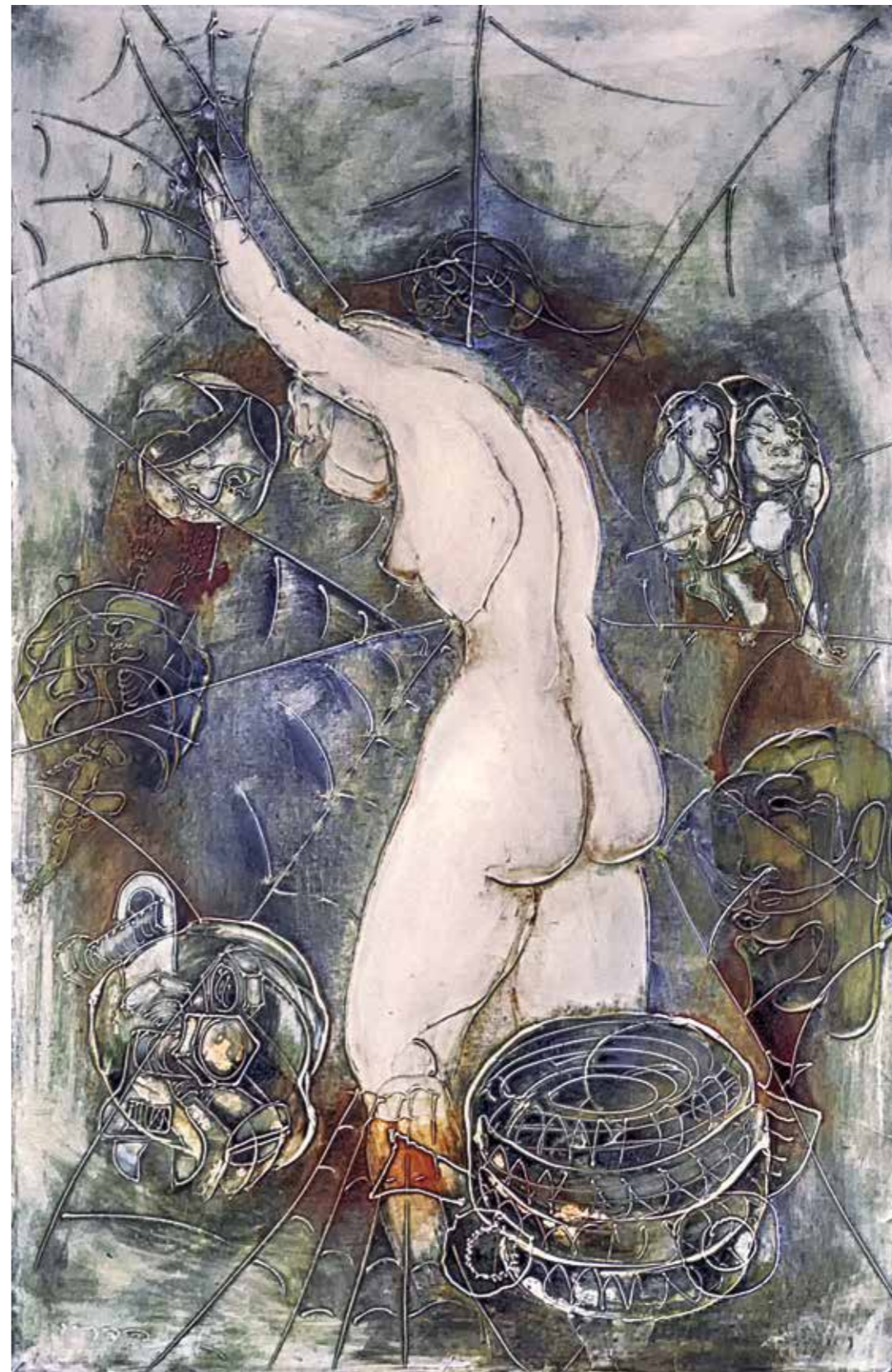

חיגר על גבי פיסח 1982, אקריליק על עץ, 197x70

שחיינים, 1973, אקריליק, 252x144

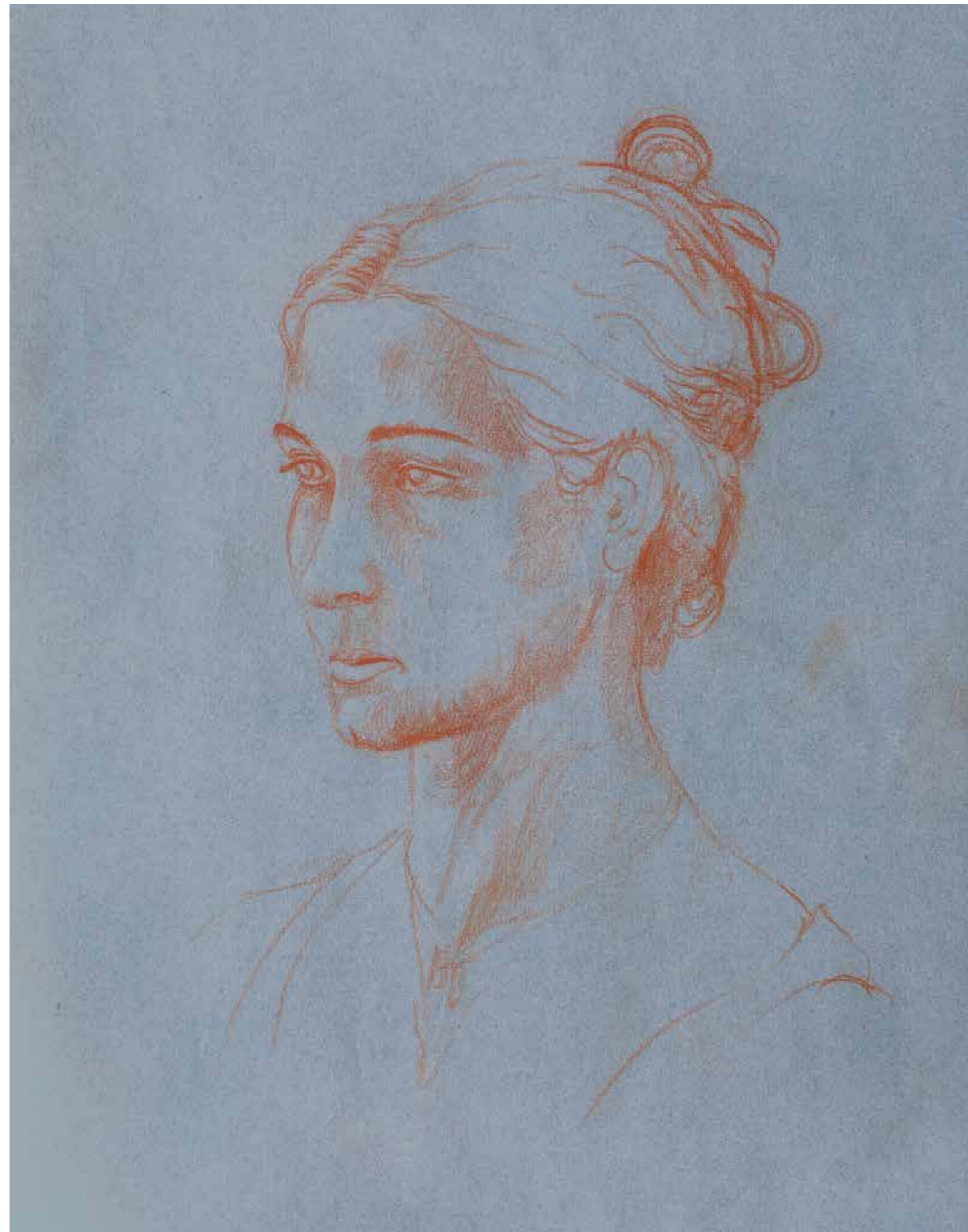

טוה קורים, 1973, אקריליק, 100x65

זר קוצים 1979, אקריליק, 46x32

דיוקן 1979, גיר, 50x35

עירום 1976, שמן ואקריליק, 19x27

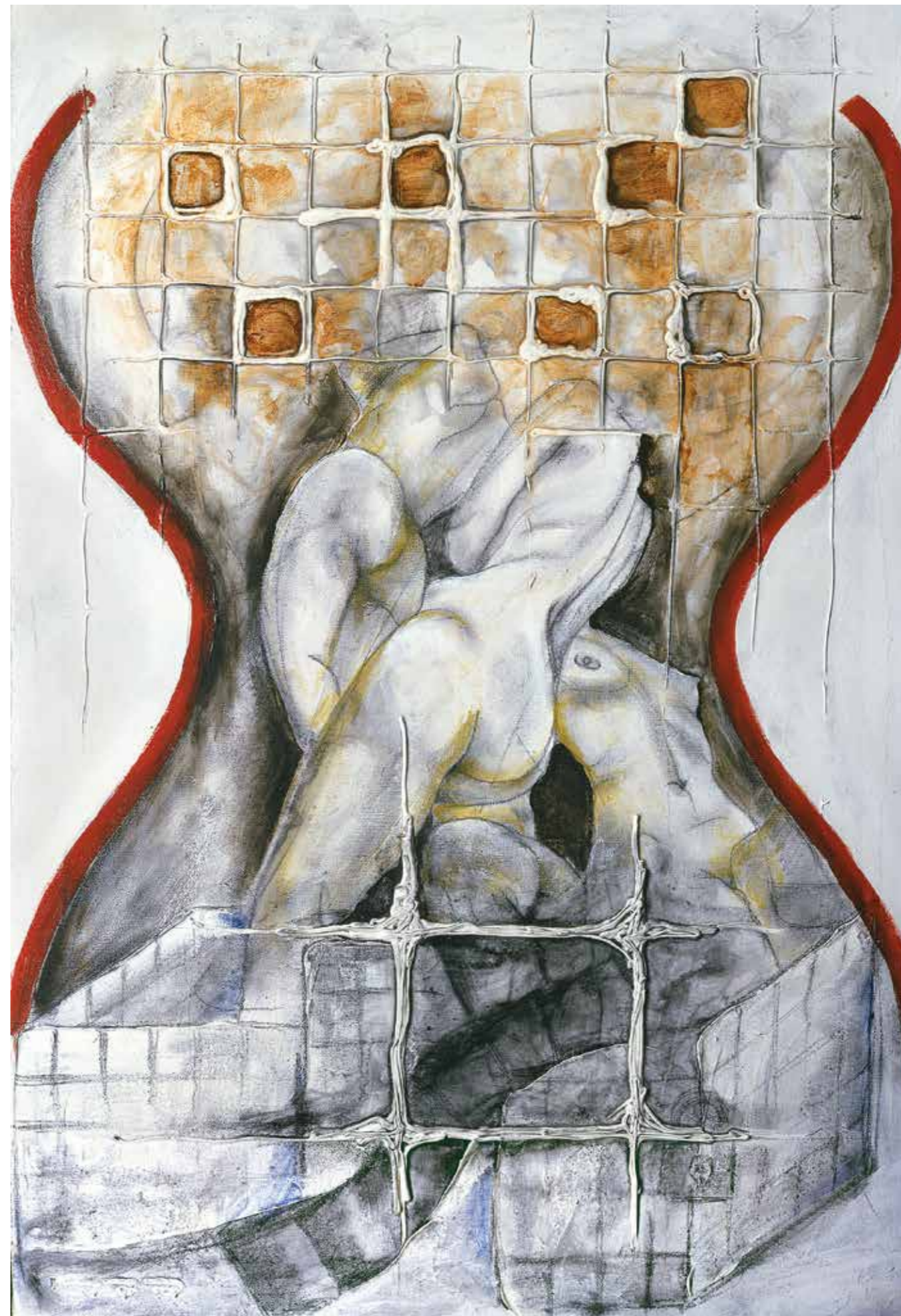

דומינו 1980, אקריליק, 50x35

משחק המלכים, אקריליק, 1980, 92x92

שעון חול, אקריליק, 1980, 83x57

מלכה, 1979, אקריליק, 82x65

מלכה, 1979, אקריליק, 82x65

מלך, 1979, אקריליק, 82x65

מלכה, 1979, אקריליק, 82x65

קוב וערבו 1982, אקריליק, 119x150

גוקר 1979, אקריליק, 85x70

עמדות קרב, 1979, אקריליק, 180x100

לעוף מהסכך, 1980, אקריליק, 130x98

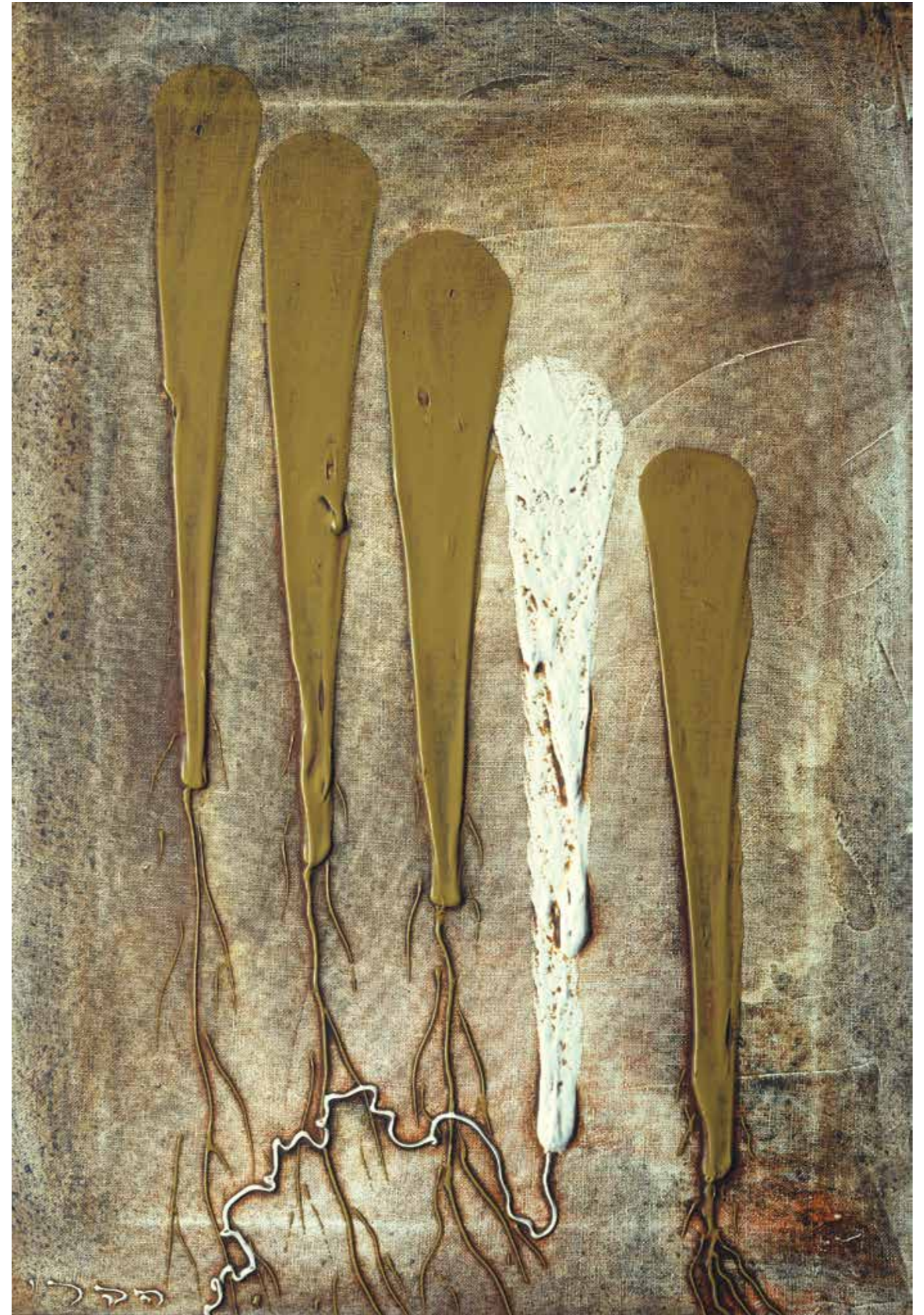

רקדנים, 1977, שמן ואקריליק, 80x50

טבעות, 1974, אקריליק, 35x23

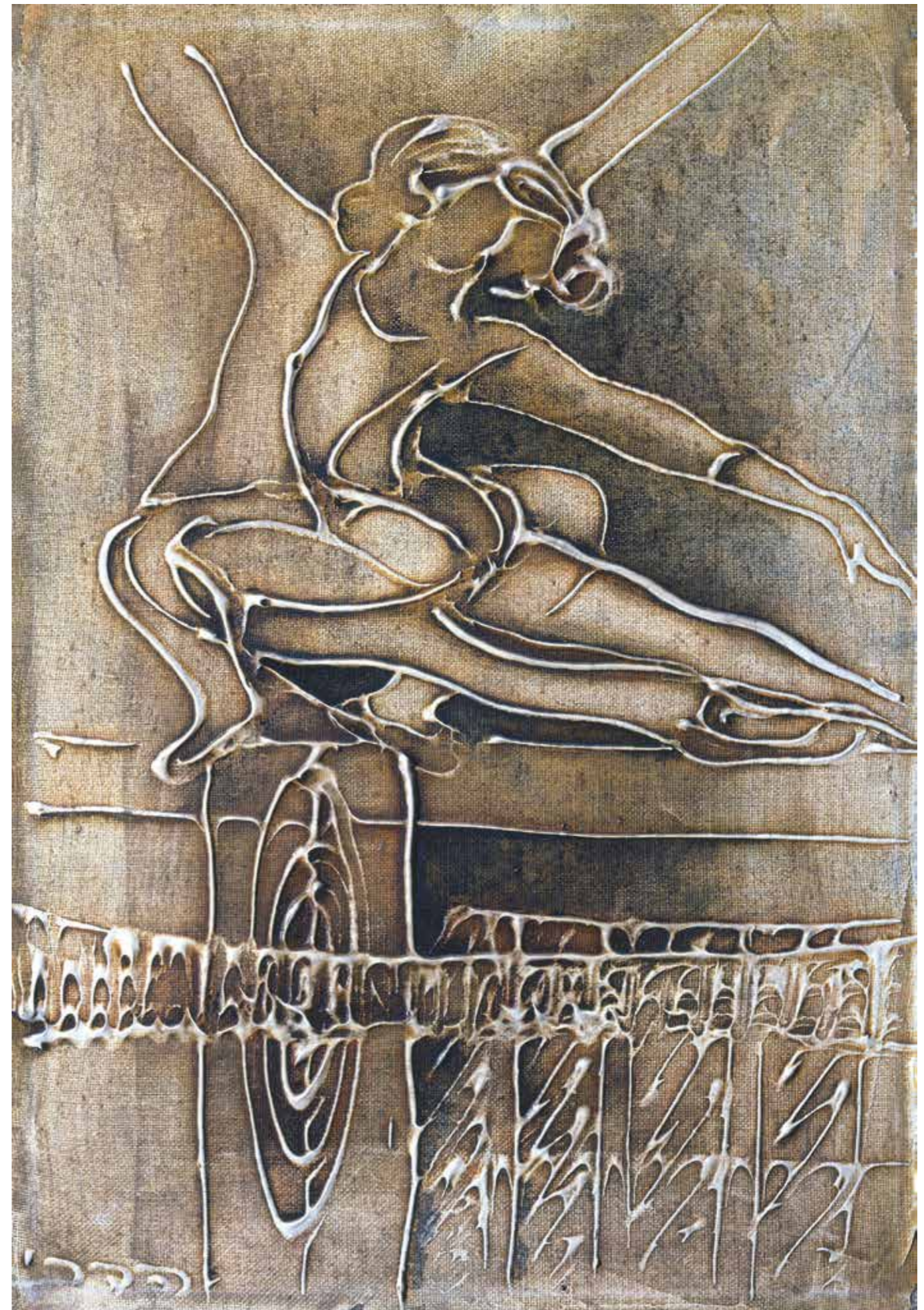

החמישי השונה, 1977, שמן ואקריליק, 49x34

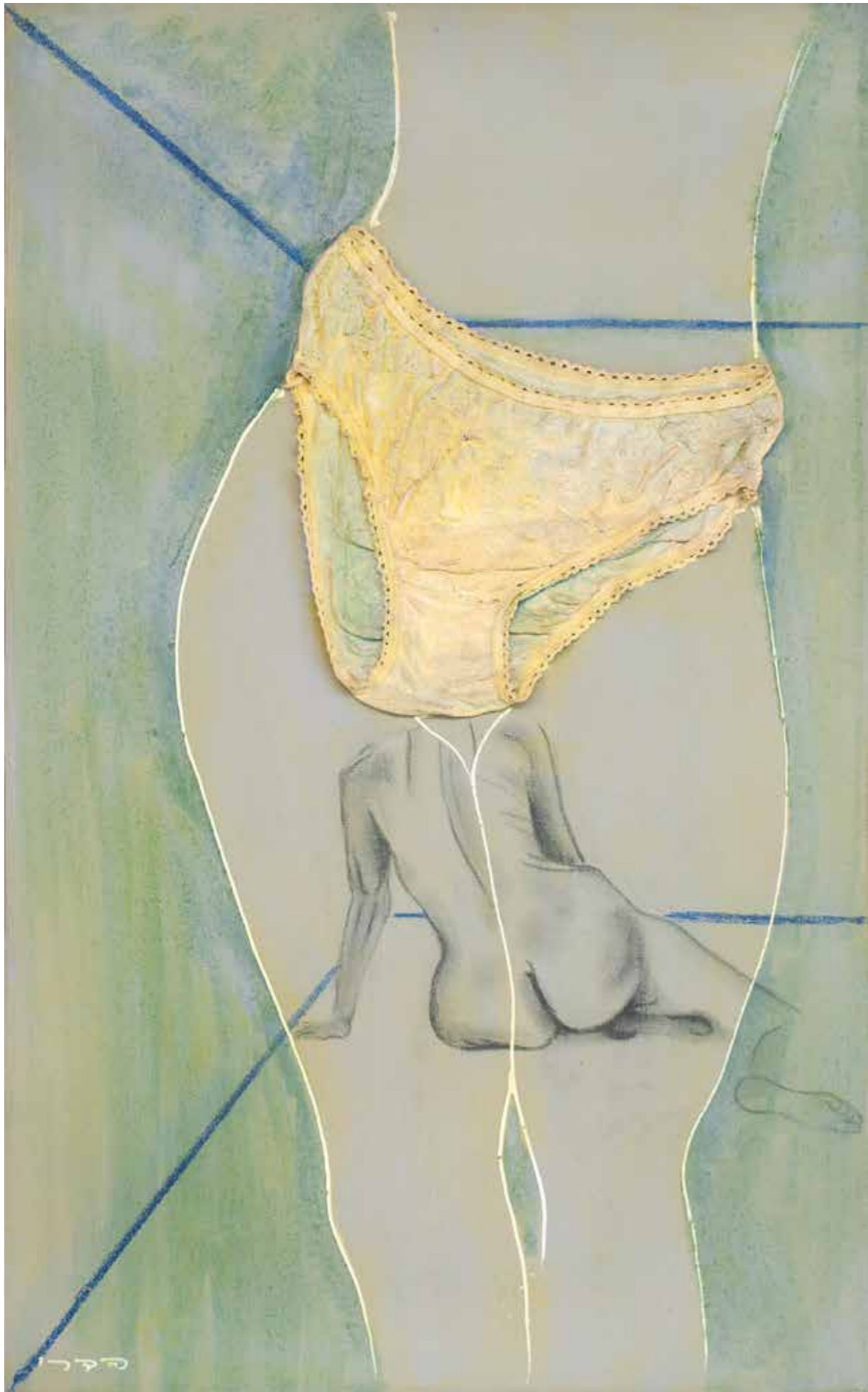

רקדנית 1979, גיר וצבעי מים, 34x24

קורה 1974, אקריליק, 35x23

בתחתונים ובלעדיהם 1979, טכניקה מעורבת, 80x50

רקדנית בלבן 1979, אקריליק, 160x120

בגדים תחתוניים   1978, טכניקה מעורבת, 47x23

תוספות   1978, טכניקה מעורבת, 47x23

בן ויולה דה גמבה 1976, שמן ואקריליק, 22x15

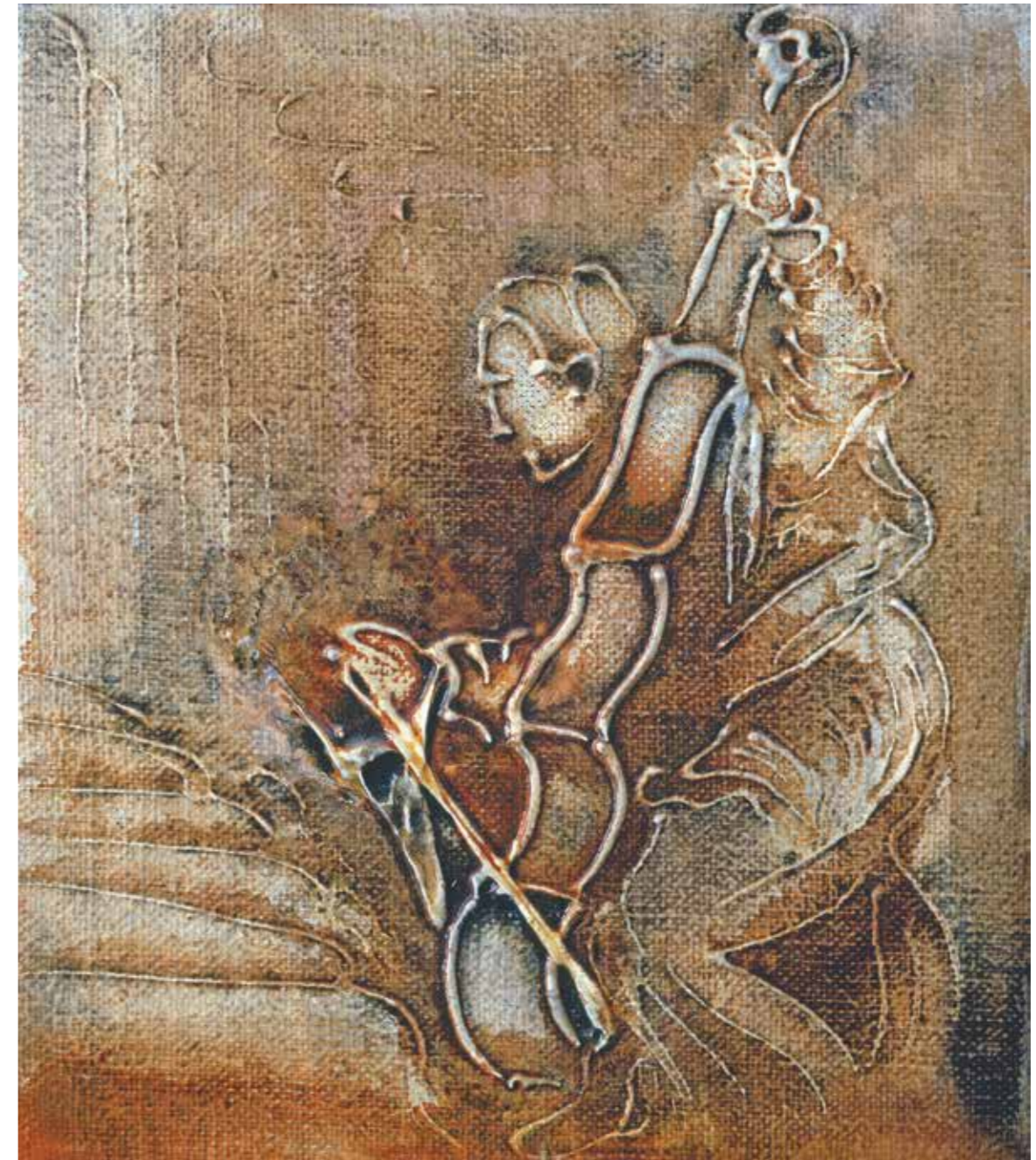

שני מנצחים 1977, שמן ואקריליק, 31x16

מנצח, שמן ואקריליק, 1977, 27x19

נגן קונטרבס, שמן ואקריליק, 1976, 17.5x15

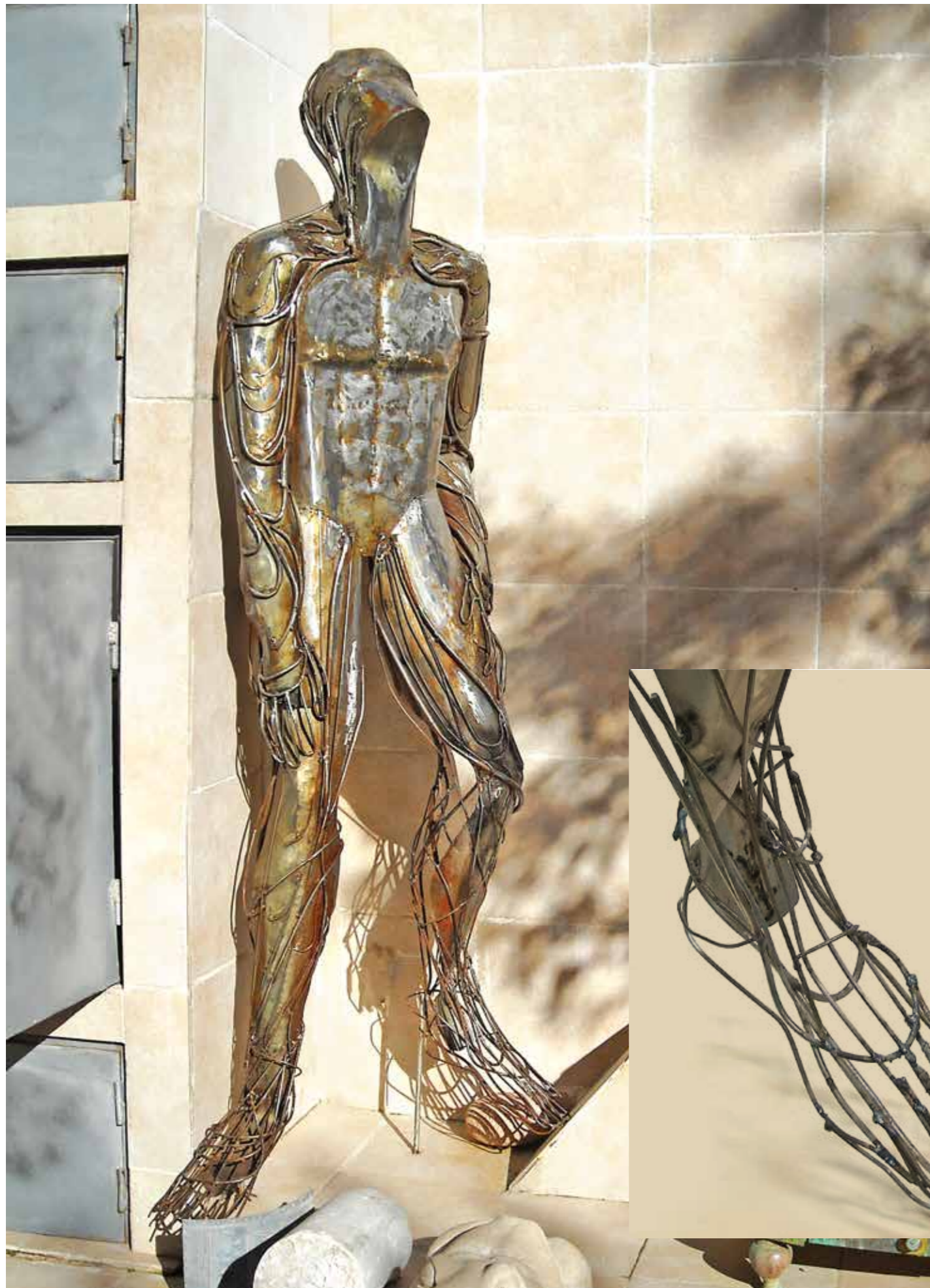

החיים בעצבים 1975, טכניקה מעורבת, 150x200

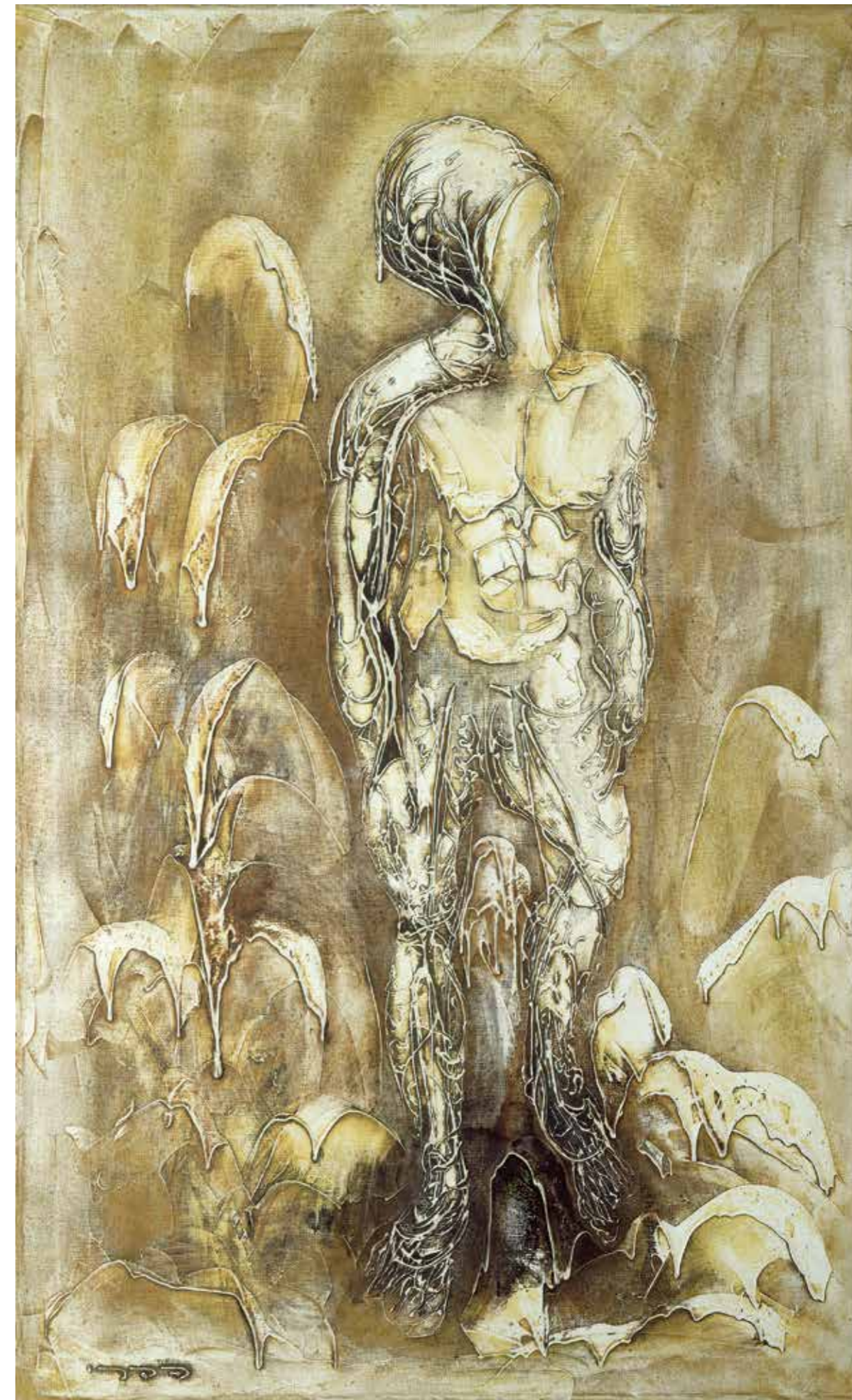

עם כל הלב 1980, אקריליק, 59x38

דמות, 2011, ברזל, 210 ס"מ

דמות, 1971, שמן ואקריליק, 130x81

דלת על דלת
1984, אקריליק וגיר, 70x200

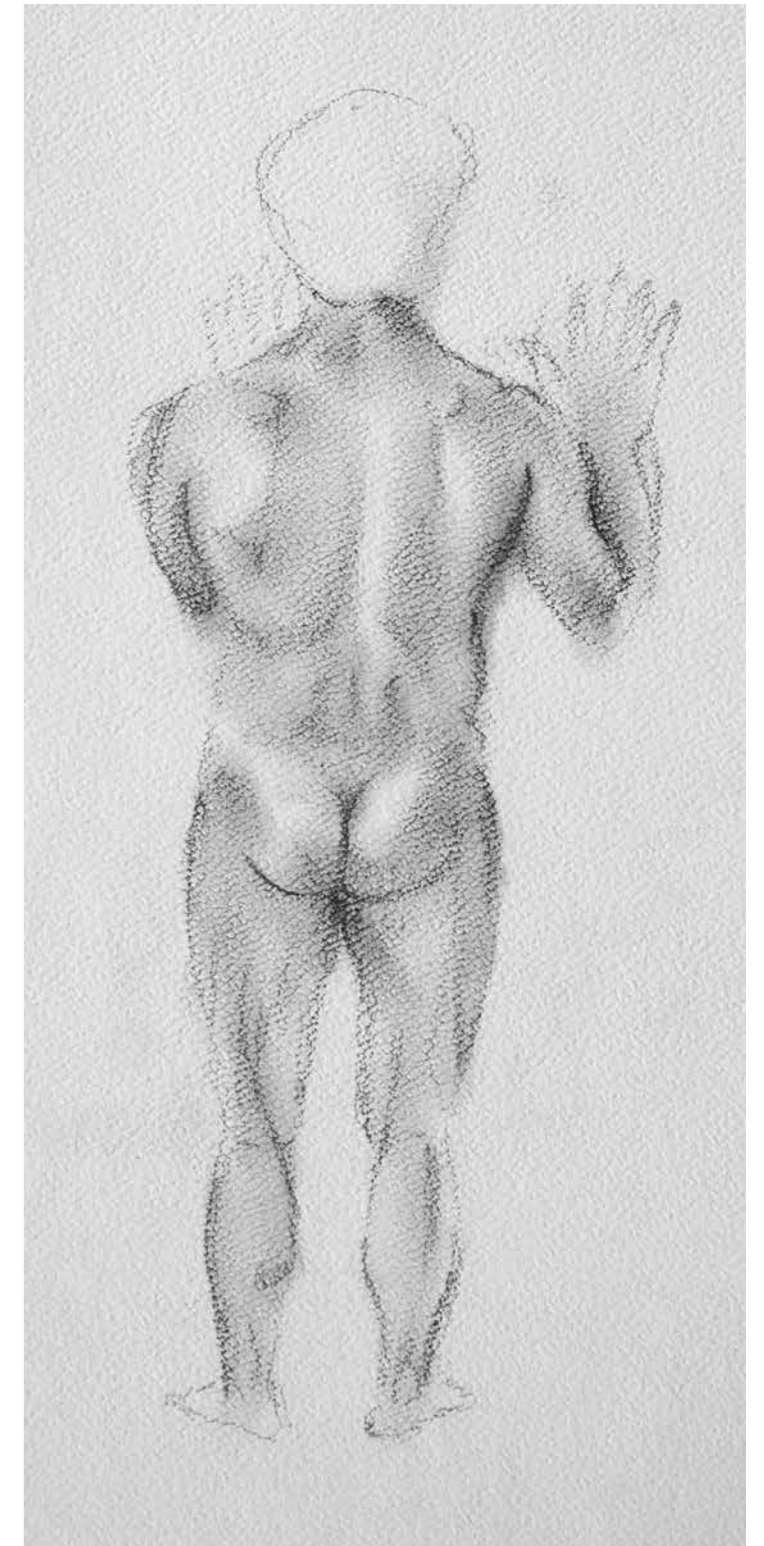
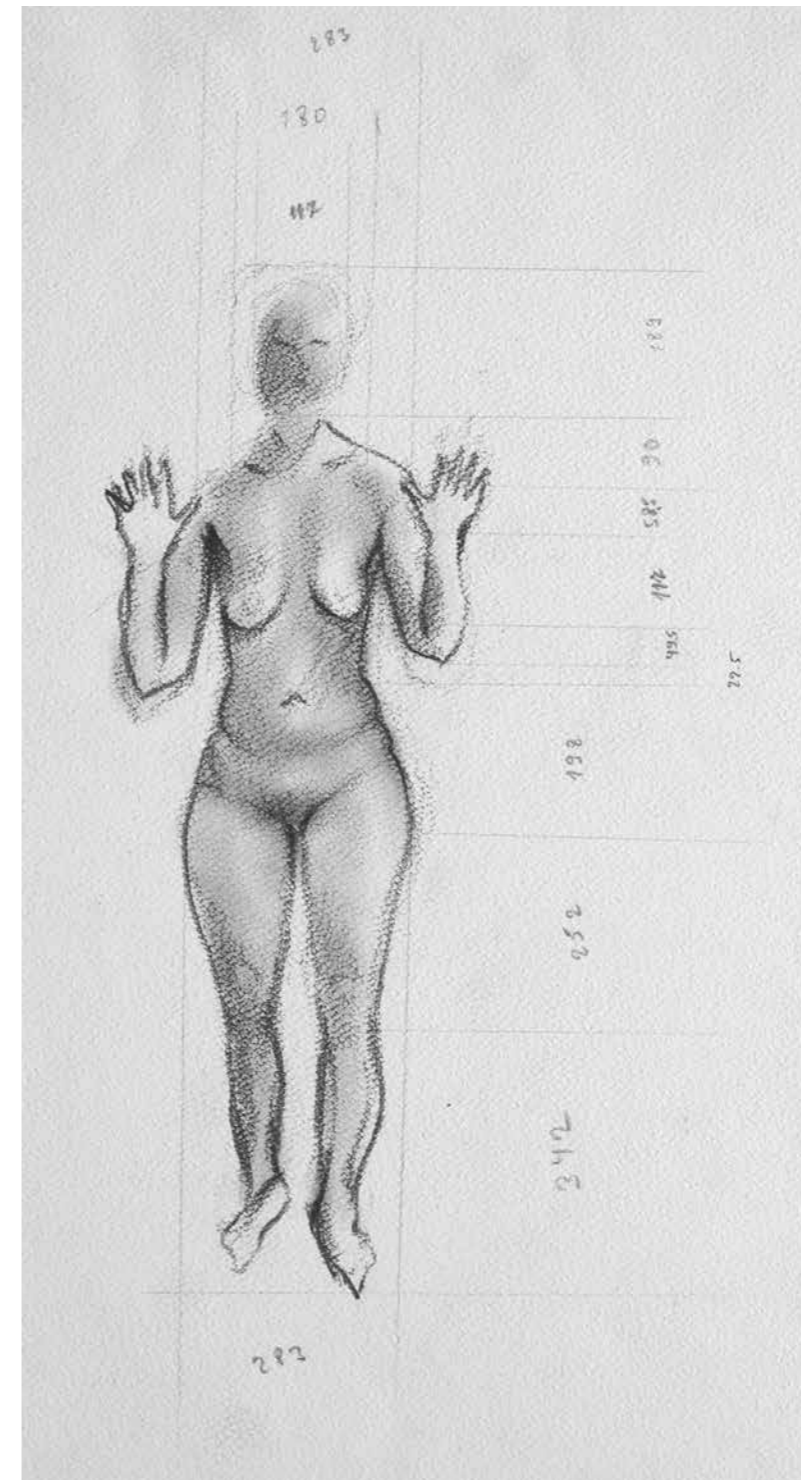

תלה את בגדי העבודה
1984, אקריליק וגיר, 70x200

משני צידי הדלת
1983, אקריליק וגיר, 70x200

סקיצות עיפרון

ליד הדלפק
1983, אקריליק וגיר, 200x70

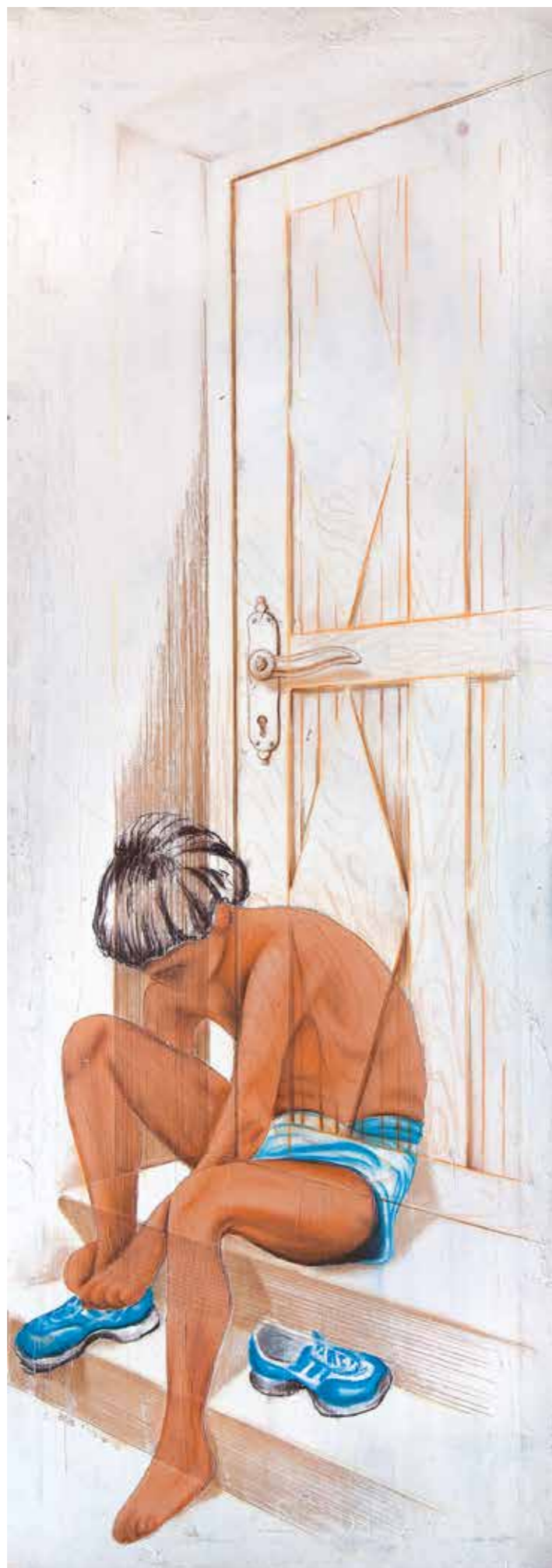

זמן מנוחה
1983, אקריליק וגיר, 200x70

זמן מנוחה סקיצה, עיפרון

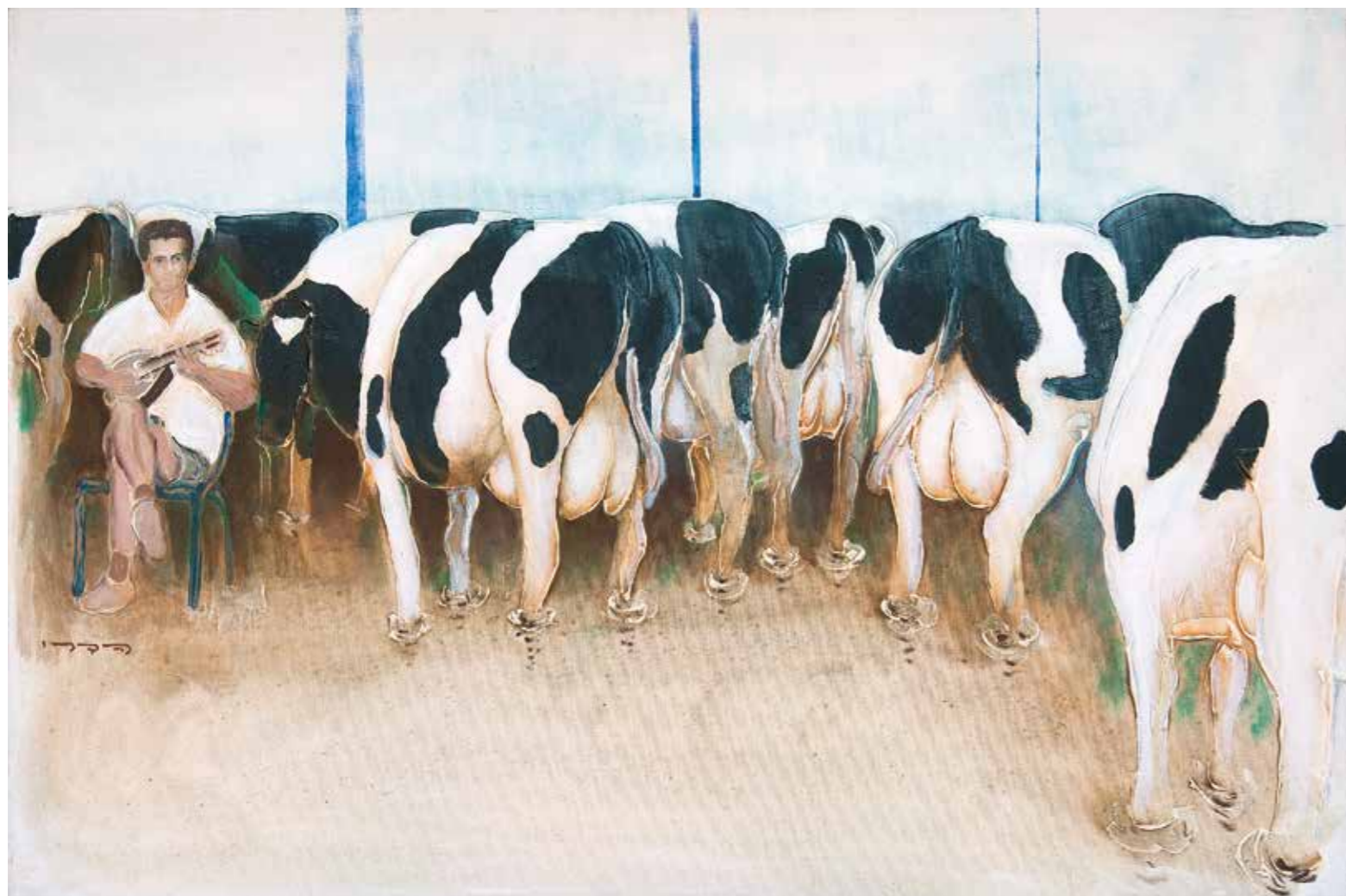

יצא , 1983 , אקריליק וגיר, 70x200

תנו להיכנס , 1983 , אקריליק וגיר, 70x200

גם לפרות מגיע, 2007, אקריליק, 50x90

ברפת, 2003, אקריליק, 60x120

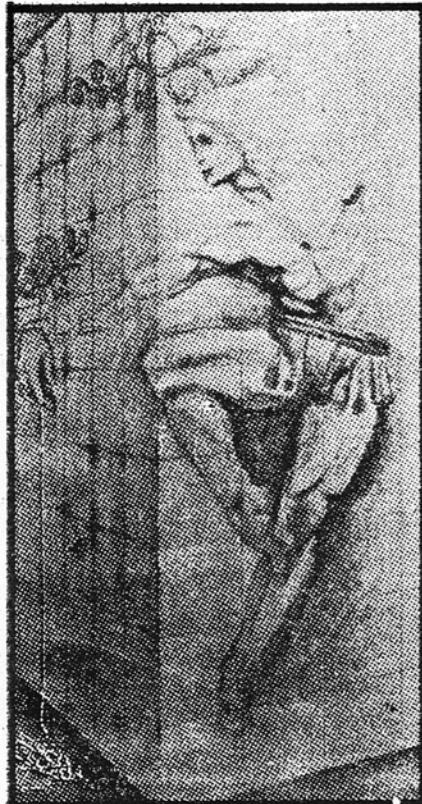

תחנות בתצרוכה

מאת משה בן-שואל

תערוכת חדשות

● בגלריה חדשה (ריינס 32) נפתחה תערוכת הצעירים של משה הדרי, יליד 1933, קיבוץ גבעת השלושה, חי ומצייר כיום בקיבוץ אשר דות יעקב מאוחד. השתלם במכון אבני והציג עד כה 5 תערוכות יחיד במוזיאון בית אורי ורמי נחשת ובגלריה הרמתי. ציורו מציג סמלים, וכל ציור בנוי מעין, קומפוזי, רקע מופשט מפותח, צורות מוגדרות וכן תבליטים. התבליטים הם מעין ערבסקות חופשיות דרי גאומיות.

משה הדרי בגלריה חדשה ת"א

מעריב 30.4.1980

משה הדרי ציורים

בתערוכה קבוצתית חגיגית לציון 50 שנה למוזיאון בית אורי ורמי נחשתן 7.11.2009

גלריה חדשה new gallery

רח' ריינס 32, תל-אביב, טל. 226667
32 REINESS ST., TEL-AVIV, TEL. 226667

מתכבדת להזמין

לתערוכת ציורים

של הצייר

משה הדרי

שתתקיים:

ל- כ"ג באייר תש"מ
26 באפריל-9 במאי 1980

הפתיחה:

מוצ"ש 26 באפריל שעה 20.00

גלריה תל-אביב
חנה מנקס
רח' ירמיהו 3, ת"א
טל. 440270
מתכבדת להזמין את כבי
לתערוכת ציורים
של הצייר
משה הדרי
הפתיחה במוצאי שבת 16.5.81
כשעות 19.00-22.00
התערוכה תנעל כ- 30.5.81

הגלריה פתוחה
בכל יום 13.00-10.00 לפנה"צ
ב"ה ומוצאי שבת 10.00-8.00 בערב.

פיסול ועיצוב

מול בן-ציון: בעיצור האקריליק ניכר עבוד ספורטאי מצלית, הודיע שלו באנטומיה

משה הדרי ליד מכונת התמרים: הזמן עם החפירה החל בעודי ילד

משה בסטודיו, עם מנדולינת ביד ועל הקיר: מין מוזיאון לכלי-נגינה עתיקים

איש האשכולות מאשדות-יעקב

לחת של הקיבוץ, שנתלקה לשניים — לנשים ולגברים. הדרי שבר את הקיר האמצעי בין שני האנשים, פיק את הגרית וכל שאר החלקים שתורמו בשעתם את המים, והציב במיבתה את כל הנחוץ לו לעיסוקיו ולתחביביו. בני דולנית מכל הגדלים והסוגים תלויה על הקיר, ומשוחות עמוקות אווירה של מעין מוזיאון לכלי-מוסיקה עתיקים. ממש בפתח ניצב שולחן חן צמוד ענק, שסביבו הלוח שלו נפתחו המון מגירות קטנות — לחוטים, לסיכות ולכלי תפירה אחרים. בין חמסר ניצבת על השולחן גם מכונית-התפירה של תרזי ומנחות עליו כמה רקמות ייחודיות, המיועדות לשמלת חרשת עבור רות.

הריאן שלי עם המרת החל עוד בהיותי ילד. המיד הייתי צריך לתקן ולשפר את המכין נשים שלי, אמר בן קיבוץ גבעתי-השלושה, שהתחנך גם בגבעתי-ברנר, החל מכיתה י קשר את גורלו עם אשדות-יעקב ועם דעיותו, לידת המשק. בהמשך למדתי לגורר לעצמי ולהפוך לעצמי בגרניים, מכנסי-התעמלות, ומכאן לא ארחה תפירה גם לשמלות, אפילו מעלים — שהוא תפיר למען עצמו. בחלק השני של חי סטודיו ניצב כן-הציור שלו — בעצם שניים — לציורים קטנים-מדידות וליצורים גדולים, וכן כל שאר הפרטים הדרושים לאמן: מכוולנים, צבי עים, לוחות לערבוב ולהכנת הצבע, גם לציור החלחתי למעשה בהיותו אדם צעיר, מספר הררי, שוחך כנראה אדם צעיר פעיל מאוד — כי נעזרין ובילדותו הוא היה נסק גם בחשיבתו, בנטיה, בהרפת מיסולות — אהר תענינים חי ראשונים שלה, בסגנון ריאליסטי-פציאליסטי או בריאה, ניצב עדיין בתי-מגוריו, רות, שעברת אכירה: עם מטפת על הראש, ידעו לחלב בדיה ומכס מרכיב על מי שעוברת סופת, חי, והיום שבהם חלבו עדיין פרות בדיים...

משה רות, מקום שבהצד מרדסאה לא גדול, ובתוך שולחן עם כסאית להסוכה, מקום בו, שבהצד כל מיני שמוצעים האחרים על משה רות — כדי חלב ישנים שנבדעו לבן חלקי תנור-ינסט ישנים, אופנים קטנים של הבן שכבר אין רוכבים עליהם, ולכן נצבעו אף הם לבן והם נראים כמעין חפץ פיסול יפה. שי יכול היה למצוא לו מקום של כבוד באיזה מוזיאון לאנטנת מודרנית. היציאה אל החדר מובת המשחה הדרי נעשית על-גבי גשרון-מסכת קטן, שישמש שם אביר בהצגת גדולה לכבוד יובל המשק. משה בים את ההצגה העמיד בה את המחולות, ואפילו השתתף בה כרקדן, וכי מרבן — הלחיים את הגשר הזה במרדיו, ומי מאחר לקחת את מידותיו כן, שיכול לשמש ראש יוחר מעבר בין הבית לנגינה, הוא מוזיאון.

הצייר משה הדרי הוא איש שידו בכל — בבניית רהיטים ובתפירת שמלות לרעייתו, בספורט ובבניית מנדולינות ואפילו בפריטה עליהן

מיבנה מוארק

או עולים על הטרס ובנכסים אל הבית. על כל הקורות ואף על התקרת — ציורים מעשה ידיו של משה: ציורי אקריליק, שניכר בהם עברו של האמן כספורטאי פעיל ומבולח. הדיע עיש לו באנטומיה, במיבתה השחורה והגדול אדם. לעתים קרובות מאד מצויר תרזי ומנחות אדם על סיבי שריריהם, עם הרודים וגודים בלי טים, בצבעים אסטטליים רכים, תריות ביות נעשה מעץ אלון מורו — מורסת התסיכה והמפת שבשנית האירות, הולסק וביסאות-הבא התלוח הנבחרים שבמסכות, משקים חלחלות, החלוח הצפחתי הגדול שפתח הדרי — לא-ל-כ"ל-יש" בעיות רצונם של חברי המשק, שאינם אחרים חריגות.

משונה, אבל משה הדרי וותה מצליחים איכשהו לשלב היים קיבוץ עם עיסוקים חריגים, במוחז של משה, לא בלי מאמקים, לא בלי הכוחות. את הספורי שלו, למשל, אישרו לי לאחר שהעניין התגלגל בין שתי ממוכרויות שונות שפעלו בקיבוץ, הוא אמר, המכירות מיליונים אחר לחמש שנים. גם לומר שי ממקט מועלים שני ציורים נושאים — אהרון רוטשטיין, גימלא שהחל מצויר בהודיע לגיל 65, והצייר ראובר בן-אלון, לא שש להבין מדוע נאלץ משה להילחם על הסטודיו שלו, שיכול לעורר קנאתם של ציירים לא ממונים, זהו מיבנה מוארק ומרורו, שישמש שם המקי

היחיד השיטופי

הסטודיו מבייל גם אוטגון — רחבת חש מלית — והגמד אטייל, ולדברי משה — הוא מצליח לבוד לנאן ולעוסק במת שבא לו, כי הוא אדם מאורגן: את ימי העבודה שלו במשעל הוא מנבע במישורת שבין 12.30 בצוהריים ל-8.00 בערב, ועד השעה 12.30 יש בוקר שלם שבו אסור לעשות דברים, בערבים אסור גם היחד השיטופי שמכביץ.

"איזו אנדרטה חשבת שהיא צריכה להיות?
 הדרי: שתהיה עמי לביטוב, וזה צריך להיות פלדה. עשיתי סכין של מחרשה
 ועליו טאייר של טרקטור ועל זה גלגל מניע של טנק וצריח של שרמן.
 הכל עשוי ברזל."

(שלמה מן, "עמי לביטוב - חייו ומותו". אתר נעמוש. פורסם ב'9.5.2016)

אנדרטה לזכר רס"ן עמי לביטוב ברזל

חנוכת האנדרטה לזכר רס"ן עמי לביטוב מפקד פלוגה ה' בגדוד 377, חטיבה 37. נפצע קשה ב'9 ביוני במלחמת ששת הימים
 בקרב על זעורה ומת מפצעיו ב'28 ביוני. האנדרטה נמצאת צמוד לכביש 99, בכניסה לזעורה

לבנה פלז

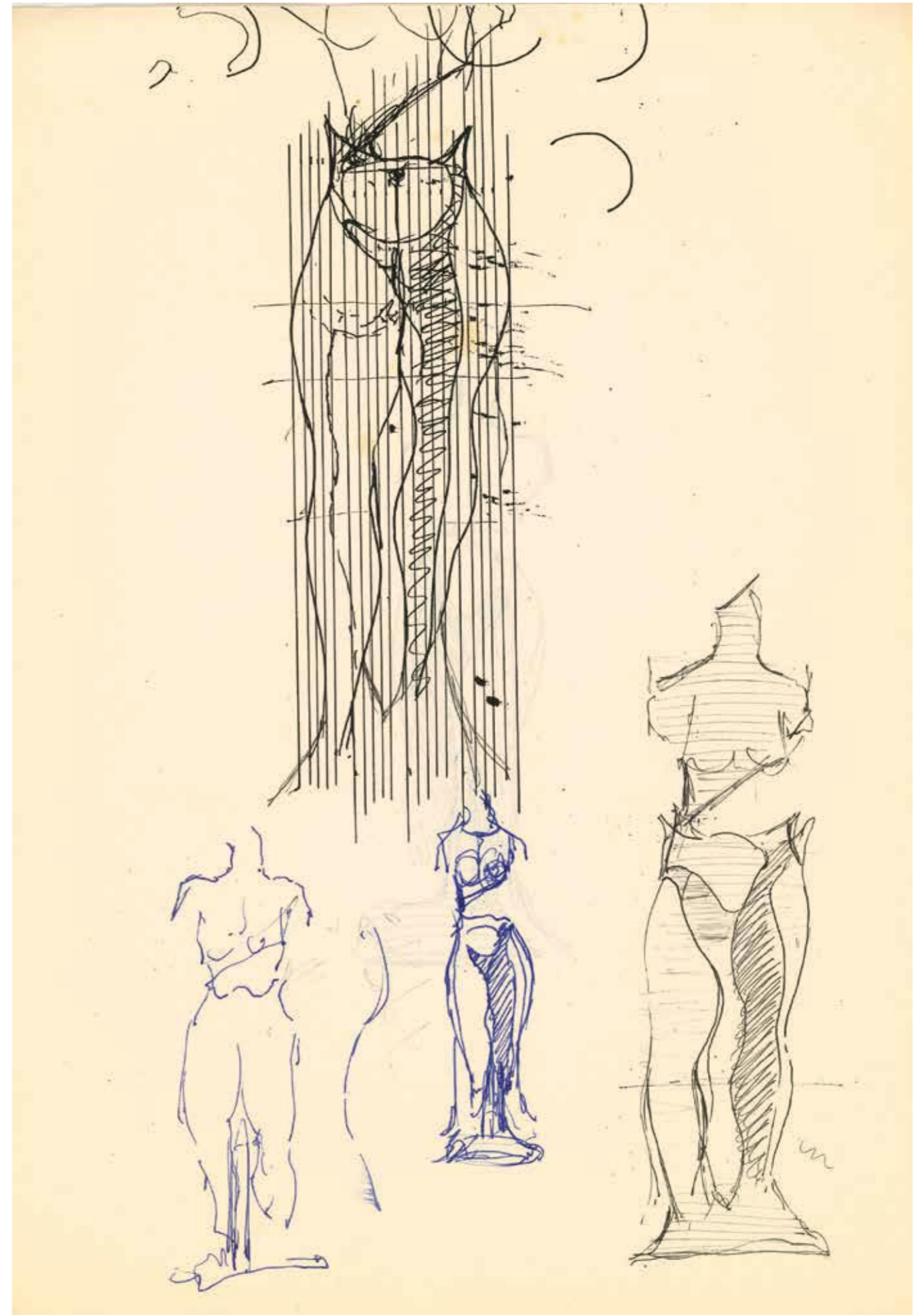

פסל החזית ב"בית דוידקה" 1973, פלז, אשדות יעקב מאוחד

קרועה אך נושמת עץ לבוד 1987

רישום הכנה

אסלת סריגה עץ (הוצגה בתערוכה "מנדל מלא הומור", יוני 1995)

דברים שרואים מכאן • דברים שרואים

תצלום: רוני

כלים שלובים

לביתם של רויה ומשה הררי לא נכנס דבר שלא נעשה בעבודה עצמית. מין זוג יצירתי שכוה. ריהוט עץ בסגנון עתיק, שעוצב והותקן בידי משה מעץ מהגוני, שפורק מאקס בית-חרושת למיץ באשדות-יעקב; ארונות-מטבח עם ציורים בסגנון לווי ה-14, שצויירו, כן נישתם, ע"י משה הררי; קירות מקושטים בצוירי-ענק שלו; סוודרים בעבודת-יד של רויה, שמשולבות בהם פיסות עור מצוירות. עם גב יצירתי שכוה, הם לא חששו לעזוב את קיבוץ אשדות-יעקב מאוחר לפני שנתיים, בגיל מבוגר-יחסית. מאז, הספיק הררי לעצב תפאורות לכ"ה הצגות, ביניהן כל התפאורות ל"בית צבי", לתיאטרון מחול "תמר" בירושלים, ותיכנון "אלבום משפחתי" ברסיטל יפו. משה גם מייצר ריהוט מיוחד בסגנון פיסולי עם צוירי-יד, מאייר ספרים, וכאמור, מצייר על סוודרים. בין העבודות האחרונות: מיתקן לכלי סריגה דמוי-אסלה מעץ

לבייתם של רויה ומשה הררי לא נכנס דבר שלא נעשה בעבודה עצמית. מין זוג יצירתי שכוה. ריהוט עץ בסגנון עתיק, שעוצב והותקן בידי משה מעץ מהגוני, שפורק מאקס בית-חרושת למיץ באשדות-יעקב; ארונות-מטבח עם ציורים בסגנון לווי ה-14, שצויירו, כן נישתם, ע"י משה הררי; קירות מקושטים בצוירי-ענק שלו; סוודרים בעבודת-יד של רויה, שמשולבות בהם פיסות עור מצוירות. עם גב יצירתי שכוה, הם לא חששו לעזוב את קיבוץ אשדות-יעקב מאוחר לפני שנתיים, בגיל מבוגר-יחסית. מאז, הספיק הררי לעצב תפאורות לכ"ה הצגות, ביניהן כל התפאורות ל"בית צבי", לתיאטרון מחול "תמר" בירושלים, ותיכנון "אלבום משפחתי" ברסיטל יפו. משה גם מייצר ריהוט מיוחד בסגנון פיסולי עם צוירי-יד, מאייר ספרים, וכאמור, מצייר על סוודרים. בין העבודות האחרונות: מיתקן לכלי סריגה דמוי-אסלה מעץ

רות יולס

יום רביעי, ט' בטבת תשמ"ח - 30.12.1987 **יריעות אחרונות עמוד 21**

התמורה ניום 14,895 נעמה 16,000 עד 22,895

מגדל מלא הומור

על המגדל אסתר... משה סריגה-אבנר

המגדל מלא הומור... משה סריגה-אבנר

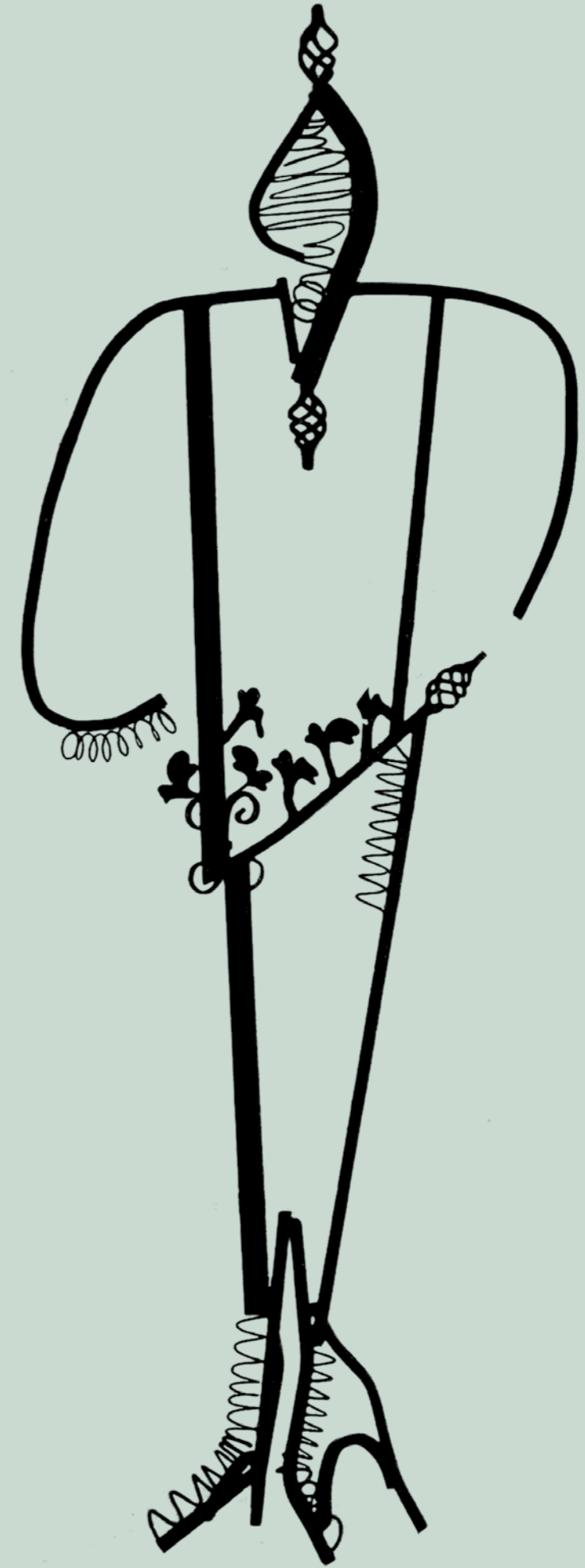
רוני פריש 3 פינת דובנוב תל אביב

קרן חבצלת-ארגון הציירים והפסלים של הקבוצה

על עצמי אני יושבת עץ לבוד 2010

רישום בחלל ברזל

מרכבה מצרית דגם

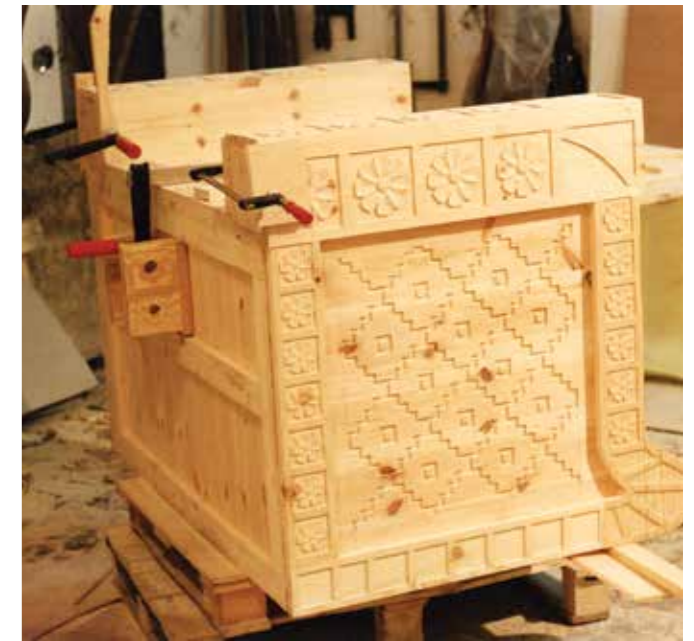
מרכבה אשורית דגם

מרכבה מצרית 1992. מוזיאון יד לשריון, לטרון

מרכבה אשורית 1992. מוזיאון יד לשריון, לטרון

טנק ליאונרדו 1993. מוזיאון יד לשריון, לטרון

נוע נוע זוז

500 שנה אחרי שחוכנו, ייבנה - לראשונה בגודל מקורי - הטנק של ליאונרדו דה וינצ'י. משה הדרי, צייר, חייט, נגר ובונה תפאורות, יציג את הפרויקט במוזיאון השריון

כששירטט ליאונרדו דה-וינצ'י, אמן הרנסאנס הרב-גוני, את דגם הטנק שלו במאה ה-15, הוא בוודאי לא שיער שכלי המלחמה שתיכנן ייבנה - לראשונה בגודל מקורי - כ-500 שנה מאוחר יותר עבור מוזיאון חיל השריון הישראלי בלטרון. בהכנת הפרוייקט הזה עוסק בימים אלה משה הדרי (60) - צייר, חייט, נגר ובונה תפאורות.

הדרי, שריונר, שמע לפני כשנתיים על הקמת מוזיאון החיל. הוא ביקש לקחת חלק בשיחזור המוצגים עבור תערוכת הטנקים הגדולה של המוזיאון, שמקימה מקווים שתהיה הגדולה והמקיפה מסוגה בעולם. מלבד הטנקים המודרניים תכלול התערוכה מוצגים בעלי חשיבות היסטורית מבחינת התפתחותו של הטנק.

הטנק של ליאונרדו אינו הפרוייקט הראשון של הדרי עבור התערוכה. הדרי כבר בנה מרכבת סוסים מצרית דו-גלגלית קדומה, ואחריה - מרכבה אשורית, שכמוהו היו גם למלכי יהודה. המרכבות הקדומות הללו כבר מוצגות במוזיאון על הסוסים, בובות החיילים והמדים - שאותם תפר הדרי, בוגר הקורס לתלבושות של החוג לתיאטרון באוניברסיטת תל-אביב. כל כלי המלחמה בתערוכה שוחזרו בגודל טבעי, ואשרו על-ידי שני שי מדע, לפי דרישת התקן.

לאחר שסיים את הכנת המרכבות הקדומות, פנה הדרי לבנות את הטנק של ליאונרדו. חידושו של הטנק, בכך שהוא משלב - לראשונה בהיסטוריה - תנועה ואש, כשהחיילים מוגנים על-ידי שריון. לטנק לא היה מנוע, שעוד לא הומצא בעת התיכנון, בשלהי המאה ה-15. הוא נע בעזרת שתי מנואלות, ארבעה גלגלים ומופעל על-ידי 4-8 חיילים. הדגם של הדרי ינוע בעזרת חשמל.

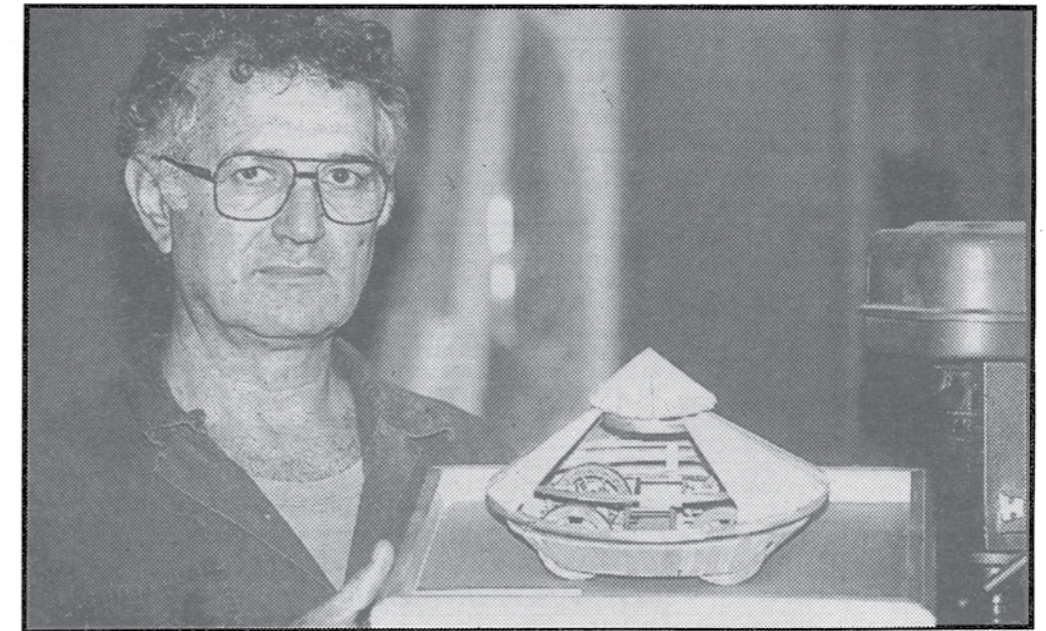
ככל הידוע, לא ניסו ליאונרדו ובני תקופתו לבנות את הטנק. אבל אפילו אם היה נבנה, טוען הדרי, לא ניתן היה להי-עילו, משום שכדי להזיז טנק שכזה יש צר רך ביותר מעשרה כוחות סוס, ואילו שמונה חיילים יכולים ליצור עד כוח סוס אחד (כיום טנק מונע בקרוב לאלף כוחות סוס). הטנק של הדרי עשוי עץ, לפי התוכנית המקורית.

את הפרוייקט ליווה מתחילתו פרופ' אברהם רונן, ממקימי החוג לתולדות האמנות באוניברסיטת תל-אביב, המש-

גיח שהכל ייעשה לפי כוונותיו המקוריות של אמן הרנסאנס. בקרוב יצטרף לצוות גם הד"ר מאיר פעיל, כדי לאשר את כל הקשור בצד המלחמתי של הפרוייקט.

הטנק יוצג במוזיאון השריון בעוד כשלושה חודשים. המוזיאון פתוח לקהל והוא כבר מכיל את אחד האוספים הגדולים של רכב קרבי משוריין בעולם. הדרי כבר מתכנן את הפרוייקט הבא: דגם של הפיל הסילבקי, שאותו דקר אלעזר החשמנאי בחושבו כי אנטיכוס רוכב עליו, אך הפיל מעך את דוקרו למוות. יש כבר תוכניות ורישומים.

■ עינת בכר

משה הדרי. הדגם שלו ינוע בעזרת חשמל.

טנק ליאונרדו שלבי עבודה

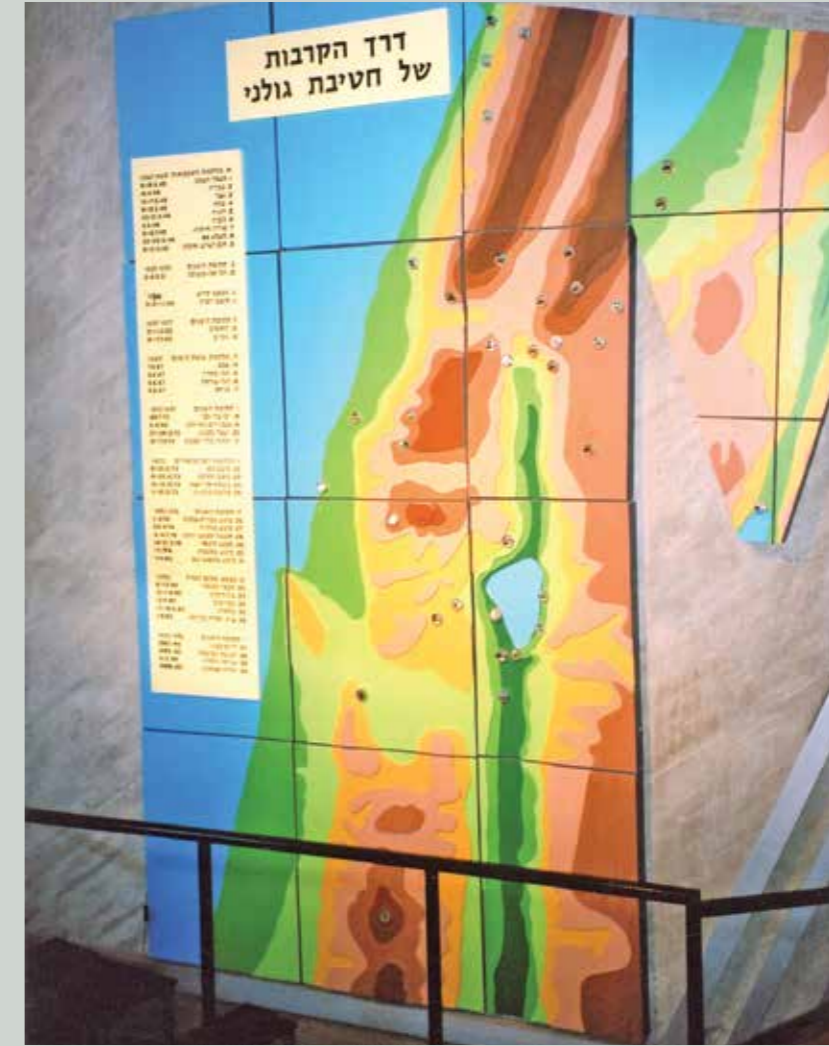
ידיעות אחרונות עמוד 13

ידיעות אחרונות 13.12.1992

לוחמים תבליט עץ

מפה אוריקולית

"הנה יצאו שקטים וצעדו אובד" תפילה, חיים גורי פסל נעל וכתובת בחדר ההנצחה, ברזל

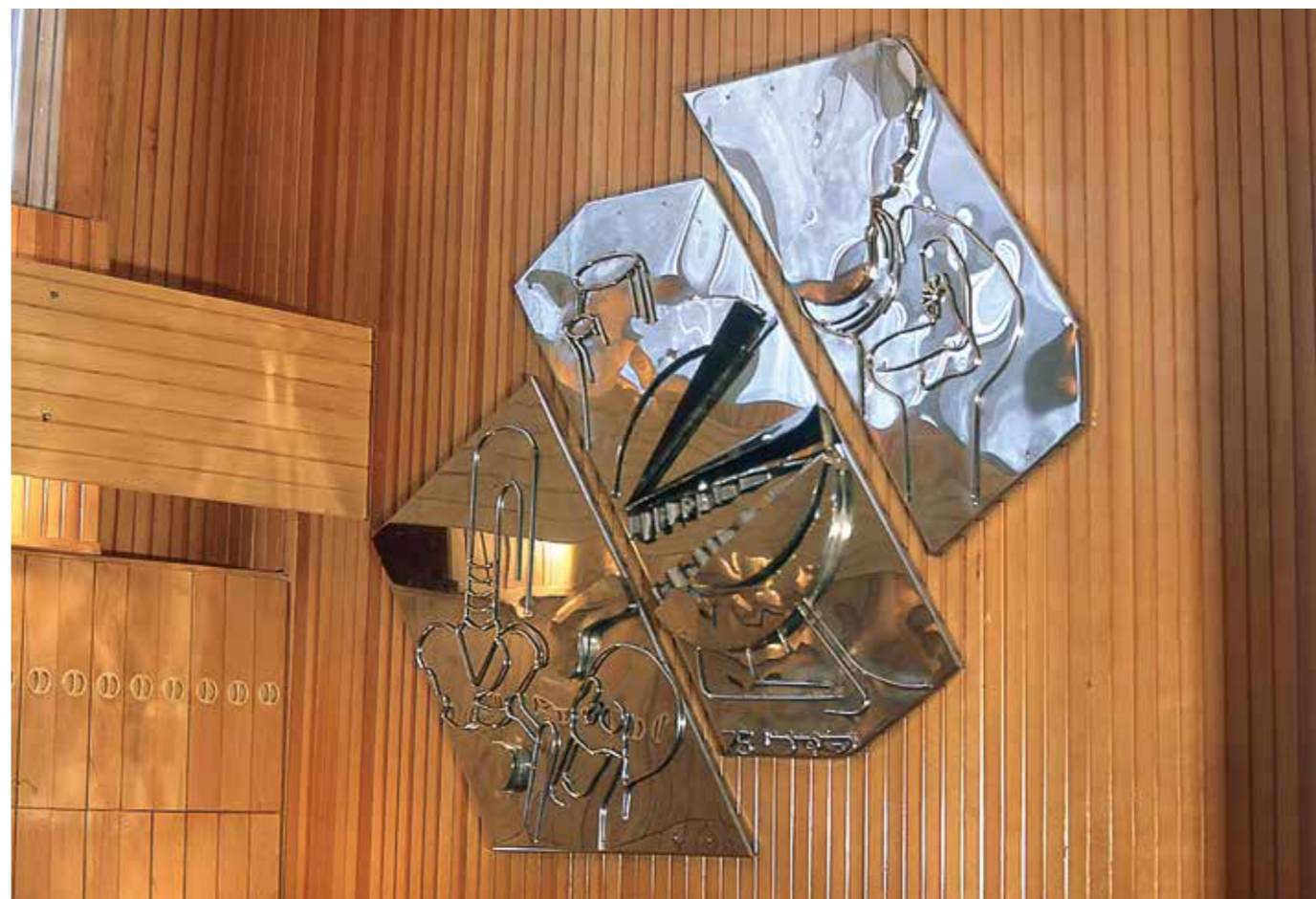

תיאור מהלכי קרבות על גבי מפת תבליט אוריקולית

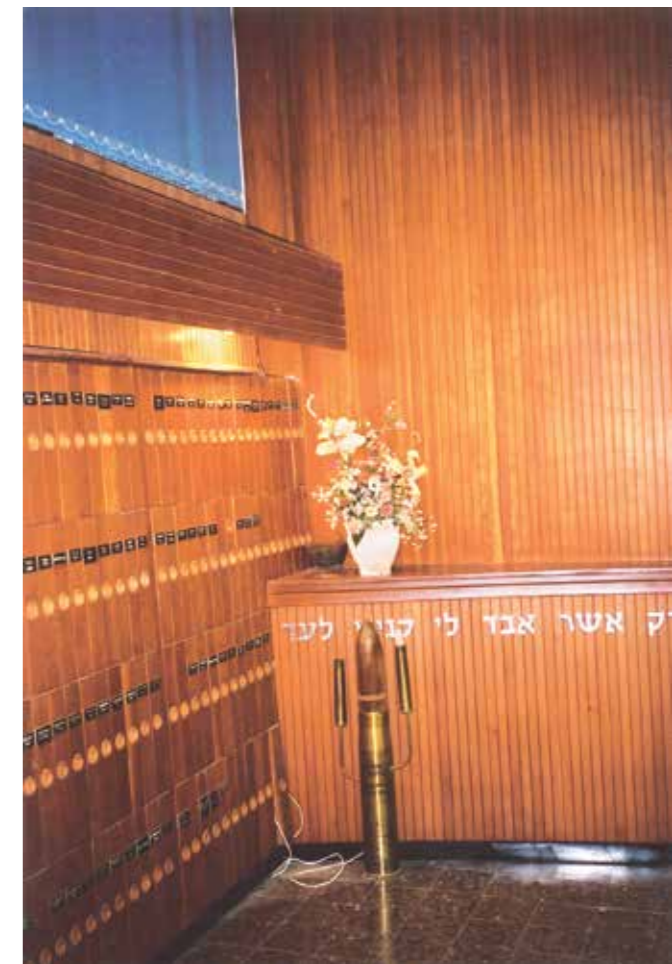
חדר הזיכרון ביבנאל דגם

תבליט בחדר הזיכרון 1977, פלדת אל-חלד, אשדות יעקב מאוחד

חדר זיכרון 1995, קיר קרמיקה ובמה בבית יד לבנים, יבנאל

חדר זיכרון 1977, אשדות יעקב מאוחד

שבעת המינים פסיפסים בבית הכנסת "תיקוני אליהו", בני ברק

ארון קודש דגם לבית הכנסת "תיקוני אליהו", בני ברק

מזיאון אריך פרידמן, 2006, בית הספר החקלאי מקווה ישראל

טנק בודד בזעורה פסיפס, 50x70

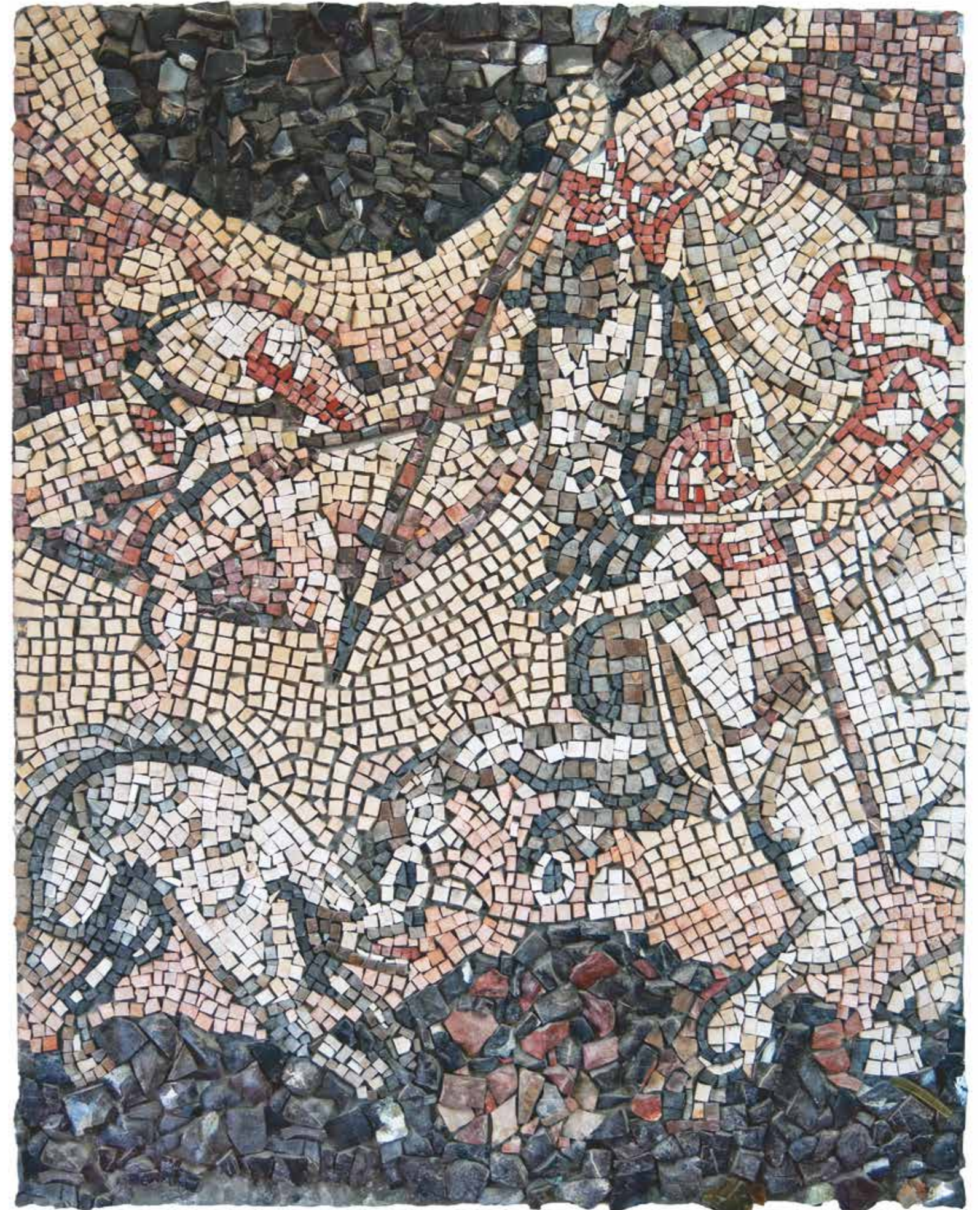
טנק בודד בזעורה אקריליק

יצירת מוזאיקה שתלויה על קיר מטבח בת"א עשויה לפתור את שאלת מקום נפילתם של יהושע בן נעים ואריה גולדברג מגדוד 129 המוזאיקה של משה הדרי היא למעשה הדוקומנט האחרון שמנציח את הטנק הבודד שנפגע בזעורה. על התותח השמוט הסביר הדרי: "ככה בדיוק ראיתי אותו שהוא היה. אם הוא רצה לירות לעין פית, הוא היה צריך להוריד את התותח". והצבע האדום על שום מה? "זה מה שהצייר הירשה לעצמו לעשות. זה כי הטנק נפגע". כאמור, לפני שהדרי עשה את המוזאיקה הוא צייר את הטנק הזה. ציור זה עם כמה נוספים מהמלחמה הוא הציג בתערוכה בגלריה בתל-אביב. [...]

"אחרי שמכרתי את הציור עשיתי מזה מוזאיקה. [...] לדעתי זה יותר יפה מאשר הציור. המוזאיקה מתארת בצורה מוחשית יותר את הטנק הזה".

איך היית קורא ליצירה הזו? "טנק דפוק".

(שלמה מן, "טנק בודד בזעורה", אתר נעמוש, פורסם ב'17.3.2019)

ציד זאבים פסיפס (על פי שטיח קיר עתיק), 90x70

תפאורה למחול "שלמה" כוריאוגרפיה: הדא אורן, להקת המחול הקיבוצית 1982

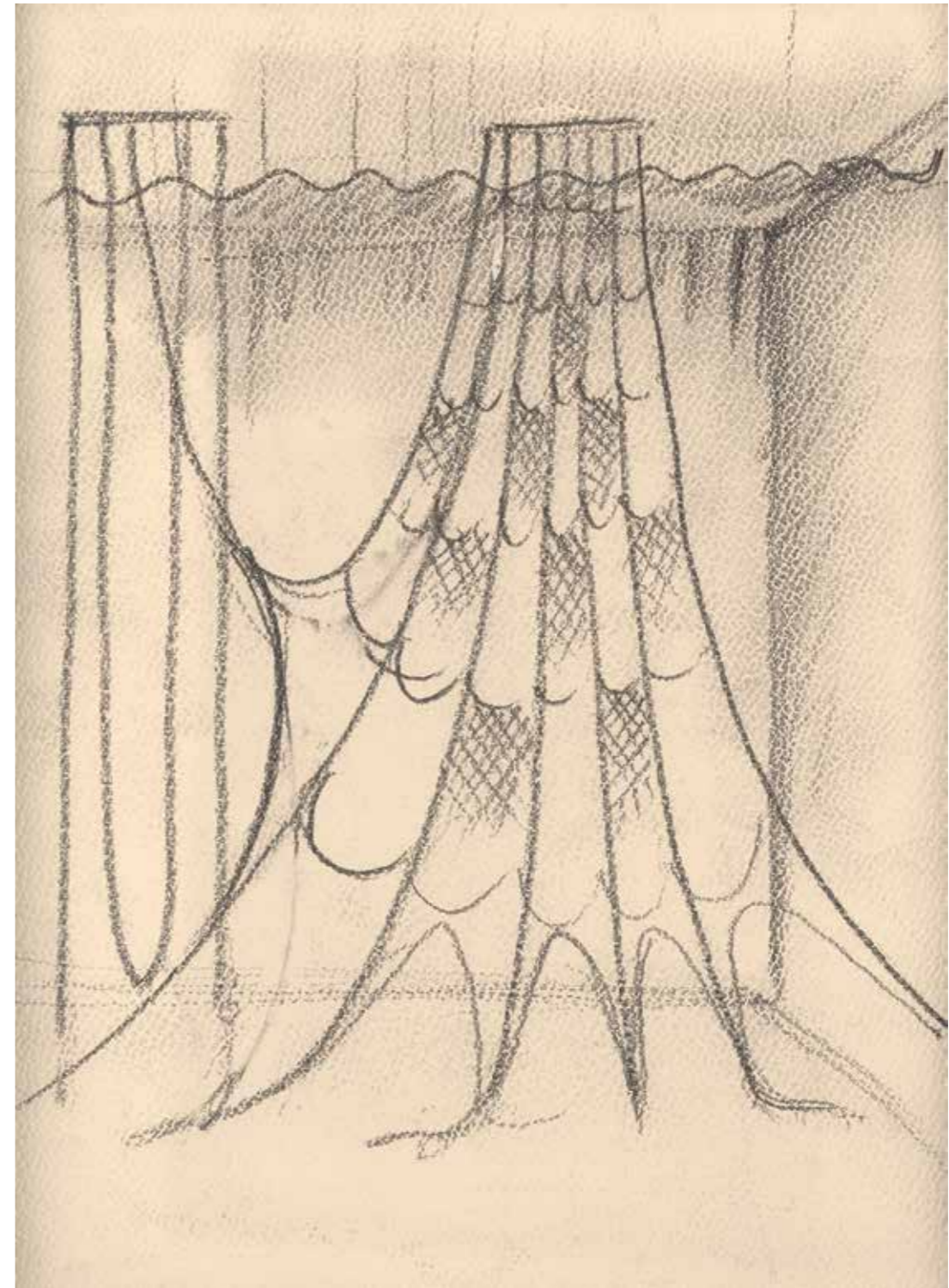

רישומי הכנה ל"שלמה" ניר וצבע מים

תפאורה למחול "נופים" 1983, כוריאוגרפיה: יהודית ארנון, יעקב שריר, רמי באר, להקת המחול הקיבוצית

רישום הכנה ל"נופים" עיפרון

תפאורה למחול "פטר והזאב"

רישום הכנה ל"פטר והזאב" גיר וצבע מים

דגם הבמה למחול "חושך בהיר מדי" 2008, כוריאוגרפיה: ארי פסטמן

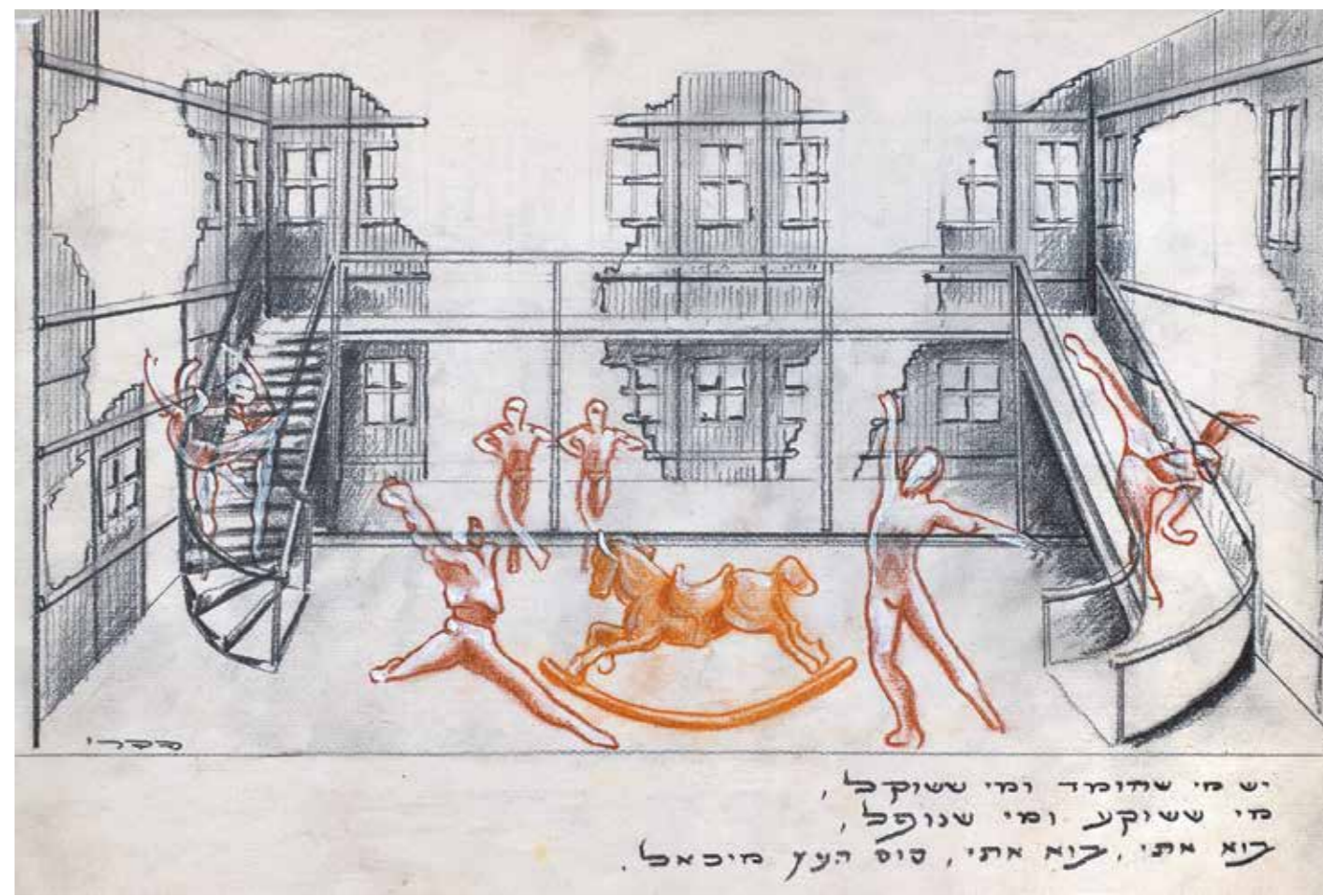

תפאורה למחול "פטר והזאב" 1984, כוריאוגרפיה: יהודית ארנון, יעקב שריר, רמי באר, להקת המחול הקיבוצית

סוס העץ, תפאורה למחול "המוות בא אל סוס העץ מיכאל" 1984, כוריאוגרפיה: רמי באר, להקת המחול הקיבוצית

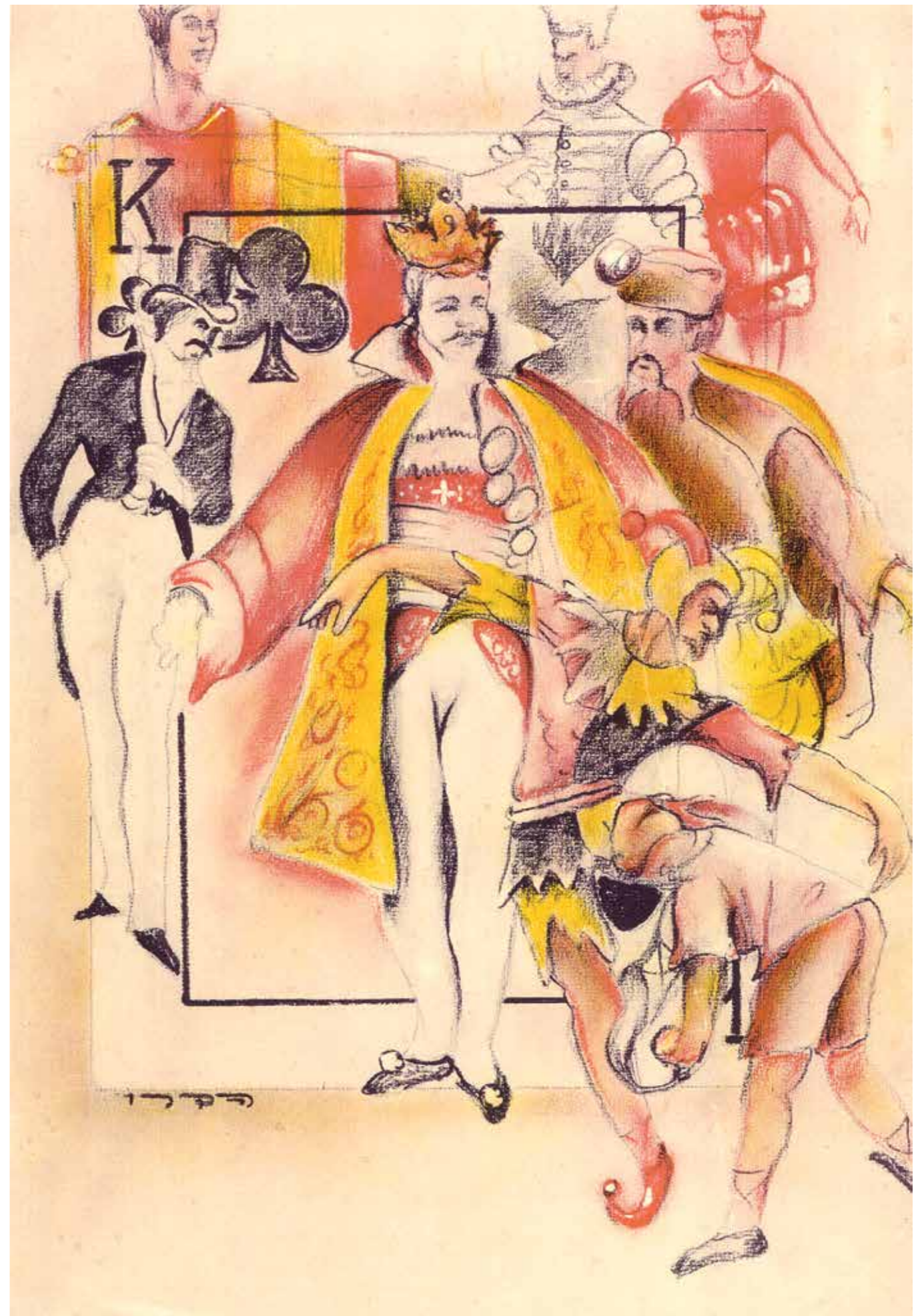

רישומי הכנה למחול "המוות בא אל סוס העץ מיכאל" 1984, ניר

רקדנים, סקיצה עיפרון וצבע מים

בגדי המלך החדשים כרזה להצגה

הרופא המחוזי תלבושת ל"רביזור" של גוגול, עיפרון וצבעי מים על נייר

קצינים תלבושות ל"שלוש אחיות" של צ'כוב, עיפרון וצבעי מים על נייר

שלוש אחיות וגיסה תלבושות ל"שלוש אחיות" של צ'כוב, עיפרון וצבעי מים על נייר

סיראנו דה ברזראק עיפרון וצבעי מים על נייר

רקדנית הצעת תלבושת, עיפרון וצבעי מים על נייר

רומיאו הצעת תלבושת, עיפרון וצבעי מים על נייר

המטפלת (רומיאו ויוליה) עיפרון וצבעי מים על נייר

סדרת תצלומי אופנה לכתבה ב"סגנון" מעריב מאי 1979

האופנאי מאשדות יעקב

תופר בלילות בגדי תחרה, משי וכותנה ומשתמש בפיסות-בדים סגנוניות

חולצות, הכל מלביש את א' שתו, בנותיה, בנו וגם את עצי מו. את הדגמים המקוריים הוא מעצב בעצמו כיאת ל' מעצב אופנה מקצועי. הוא, "הסתובב" באירופה — ראה, בחן, ספג את אופ' נת העלית ותרגם אותה ל' אופנה מקומית המתאימה ל' חיי הקיבוץ.

משי מלונדון

פיסת משי נקי — שהוא מצא בלונדון — נעשתה בידיו לחולצת ערב אלגנטית בסגנון שנות ה-30. תחרה עתיקה שימשה ליצירת חולצת שר' וול ארוך עם כיווצים בכת' פיים וצווארון קטן ומעוגל ב' סגנון, "הילדה הטובה"; משי פרחוני שימש לשמלת מקסי אורירית. פיסות כותנה ב' הדפסים שונים נועלו לשמ' לות קיץ קלות או לחצאיות מקסי נוחות; ועוד אין ספור דגמים אופנתיים מעוצבים ר' תפורים בשיק פריסי, כיאה לאופנת עילית.

אשתו רזיה היא לעזר כנג' דו בדמיונה ובטעמה המעודן. היא משלימה את ה,גדרר' בה" התפוררה בידי משה, ב' סריגים עבודת-יד.

הצאת מפיסות ארוגינינס תכולות, וורודות ומעט אדור מות. חולצת כותנה לבנה.

בצד: שמלה אפורה עם פרי סות אריג, חלקן פרחוניות, בשחור, אדום וסגול.

פאת אביבה אורנד
אם אהם נוסעים צפונה, ועובדים ליד אצויות יעקב מאיחה, תיצרו לשתה והיי מנסו לביקור קצר בתינו של משה הדרי.
כבר בכניסה לחדר חשים, פי אין זה בית ככל הבתים. בין הצמחים הטרופיים מפורזים כלי חרס ונחושת עתי קים, ב,איסדר" אמנותי הד מרמז על יחורם של דיור ה' בית.

עוברים את הסף ונאלמים דום מיפי הדירה. לכאורה דירה קטנה, כמו לכל חבר משק: חדר מגורים + פינת בישול קטנה וחדר שינה. אך איזה עיצוב ויצול מקסימלי של כל סטימטר! הקירות והתקרה מצופים עץ אורן; החלון הרגיל היה לחלון צרפתי גדול ומודגש ב' מסגרת עבה אשר עליה מסור דרים כלים עתיקים. פינת ה' בישול הסטנדרטית היתה ל' פינת אוכל המודגה: שולחן צר וארוך צמוד לקיר וכסאות בנחים ללא משענת.

מצויר ומלביש

בזמורה עתיקה מסודרים אוספים מענינים של שעונים, משקפים, משקפות וכלי נגינה. הכל עתיק, כמו בן ואם לא די בזה, ציורי שמן בסגנון מיוחד ביותר. וכאן באה הדי' פתעה לאחורונה. כל הנמצא בדירה תוכנו, נבנה, נעשה ר' נאסף בידי בעל הבית. משה הדרי — ילד קיבוץ גבעת השלשה וחבר קיבוץ אשדות יעקב, נבר נעים תלוי כות בן 45, הוא אמן המ' צייר כשמן ואקריליק על בד, סגנונו מיוחד והוא משיג אפקטים בלעדיים המשקפים את הסטרוקטורה של הבד והציור. עובד בסכין ציירים אך ישר מהשפופרת. אך אל לכם לחשוב כי זה עיקר עי' סוקר. משה מצויר רק שלשה

ימים בשבוע בשעות הפנאי תו. ובשעות הלילה — נו, מה לות ז' — הוא תופר בגדים | הוא בונה חצרו ורהיטי ב' עושה איש מענין כזה בלד' מעילים, שמלות, מכנסיים. סריגים עבודת-יד.

סגנון, מעריב 20.5.1979

שולחן אטארי 1985, עץ לבד

משה הדרי מציג:

שנכנסים הביתה, רואים את הדבר הזה: כמו אסלה מגולפת בעץ, ולאט לאט מתברר שיש לזה כל מיני פתחיות שיש להם לאכלס כל מיני חפצים. לריזה זה משמש כיחידת-סריגה: מקום לשים בו מסרנות וחוטאים ופייטים ומה שצריך. אחר כך משה אומר "את יכולה לכתוב על זה. בעצם זה שולחן".

היא' הזה, הוא לא בדיוק ריהוט, ומשה הדרי הוא לא בדיוק נגר, אבל בתוך הדירה, כל מה שמשמש לצרכים פרקטיים, הוא מעשה יצירה שלו להתפאר. מדובר בסמות 'מחה' שהראש שלהן מגלה סיפור מגולף של סוסי-בוכדנצר; מדובר בכורסאות בעלות מסעדים חרוטים; מדובר בקולב שאינו אלא פסל, או להיפך פסל שאינו אלא קולב. מדובר באהילים. לא מדובר בשום סגנון שיכול להכנס לאיזו קטגוריה מוגדרת. קודם, לפני שמשה וריזה הדרי הגיעו לעיר, הם גרו בקיבוץ, ושם, למעשה, היה למשה מעמד של אמן. שלא כמו מי שמוגדר כחובב, ומקבל תקציב מיוחד עבור חומרים הדרושים לו לאמנותו, או משתלם: מי שנמצא בקורס ארוך, אמן הוא מי שסיים בית ספר לאמנות ועשה לפחות תערוכת יחיד אחת. משה

משה הדרי מתכנן ומבצע. מלבד כל אלה הוא מסייע לאגונו, ריזה, בציורים על פיסות עור שהיא משלבת בעבודות של סריגה אמנתית.

אז למה דיברנו עליו בעצם? בגלל הרהיטים. מה יש להוסיף התמונות מדברות בעד עצמן.

סמדר בת אדם
צילם נאור רהב

עבור 'בית-צבי' (כנר על הגג, 'אלבום משפחתי') להקת המחול 'תמר', מצייר לסדרת הספרים '100 שנות ציונות' שבהוצאת מעריב, פסיפס של 12 השבטים לבית כנסת בבני-ברק, אחר כך ארון קודש גדול. המקום שלו הוא אצל מסגר, והקשר הזה זימן לו עכשיו דווקא יצירת מרכבה-מלכים. מיישהו הגה את הרעיון שאפשר לעשות עסק מהסעות של חתן-כלה במרכבה שכאן, ובמהלך השנים עשה כ-18 תערוכות. מעבר להגדרה, מבחינת התנאים זה אומר שעמדו לרשותו שלושה ימים בשבוע כדי לצייר ולעסוק באמנות פרופר. בחצי האחר של הזמן, הוא היה תפאורן של להקת המחול הקיבוצית. עכשיו, כאן בעיר. העזיבה, כמו גירושין, גרמה לפרידה גם מלהקת המחול הקיבוצית. את מקומה תפסו העבודות

"בית וגן", מעריב 1992

מיטה מאוירת עץ לבד

מיטה "סוס העץ" עץ לבד, 1984

שולחן צד עץ (סיסם הודי)

כורסת נדנדה עץ לבד

